Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СЭКП ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1955
АПРЕЛЬ
12
ВТОРНИК
№ 74 (3268)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Индий Республиканың элчини К. П. Шивасанкар Менонну эш Н. А. Булганинниң хүлээп алганы (1 арын).
Тарып эгелээн (1 арын).
Совет улус атомнуг дайынга удур (1 арын).
Партияның кыйгырыы-биле (1 арын).
Колхозтарны удуртур кадрлар-биле улам ыңай быжыглаары дээш (2 арын).
Таңды районнуң тускай эртемниглерниң чөвүлел хуралы (2 арын).
Х. Тойбу-Хаа. — Сүт саалдазын көвүдедир дээш (3 арын).
Д. Сюрюн-оол. — Механизаторларның дыштанылгазы (3 арын).
Школалар ажылында четпестерни чайладыр (3 арын).
А. Шишков. — Совет интеллигенция улуска бараан болуп турар (3—4 арыннар).
А. Шатилов. — Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы (4 арын).
Италияда ажыл соксадыышкынныг шимчээшкин (4 арын).
Май бирниң чыскаалынга Парижте белеткел (4 арын).
КУР-да америк-чаңкайшичи шпион бөлүүн сойгалап илереткени (4 арын).

Продукцияның бот-үнезин чигедири бүдүрүлгениң чугула көргүзүү

Социалистиг үлетпүр болза бистиң бүгү улус ажыл-агыйывыс ышкаш, иштики курламырларга үндезилеп хөгжүп турар. Бот-үнениң чигелдезинден кирген бүгү-ле чыылдалар бүдүрүлгениң эргезинге артып калыр болгаш бүдүрүлгени калбартырынга ажыглатынар. Бот-үнениң чигелдези—социалистиг чыылдаларның үндезини.

Үлетпүр продукциязының бот-үнезинге чарыгдалдың дараазында кол элементилери: ажыл төлевири, чиг-эт, материалдар, оттулар чүүл болгаш электри күжүнүң чарыгдалдары, амортизационнуг санаашкыннар болгаш өске-даа чарыгдалдар хамааржыр. Бүдүрүп үндүрүп турар продукцияның бот-үнезиниң чигелдезиниң кол фактору болза бүдүрүлгени үргүлчү болбаазырадыры болгаш аңаа үндезилээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери болур. Продукцияның единицазынга күш-ажылдың чарыгдалы эвээжээн тудум-на бүдүрүп үндүрүп турар продукцияның бот-үнези чигеп турар. Бо чылдың баштайгы кварталының түңнели Кызыл хоорайның болгаш чурт үлетпүрүнүң чамдык бүдүрүлгелериниң бот-үнени чигедириниң талазы-биле багай эвес көргүзүглерлиг болганын чугаалап турар. Хөй-хөй бүдүрүлгелер күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн элээн бедидерин чедип алганнар.

Чижээ, Кызылдың мебель фабриказы күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң планын 165 хуу, Сарыг-Септиң үлетпүр комбинады — 167 хуу күүсеткен. Чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелери күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң планын февраль айда ниитизи-биле 114,4 хуу күүсеткен. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн болгаш продукцияның бот-үнезиниң чигелдезин хамыктың мурнунда бүдүрүлгениң чорудулгаларын болбаазырадып база ажылдап турар бүдүрүлгелерниң күчүзүн долузу-биле ажыглап тургаш чедип ап болур. «Тыва тудуг» трестизи сөөлгү чылдарда хөй күш үнер ажылдарны механизастаар талазы-биле элээн ажылдарны чорутган. Ам үеде ында чер казар ажылдар механизастатынган. Бо ышкаш ажылдар Кызылдың тууйбу заводунда база чорутунуп турар.

Тууйбуну хол-биле хептээр ажыл соксаан. Ам ол ажылды күчүлүг прesстер күүседип турар. Ол чорук ажылдың темпизин дүргедедиринге болгаш тууйбунуң шынарын бедидеринге улуг рольдуг болган. Ынчалза-даа тууйбу заводунуң ажылдарында улуг четпестер ам-даа бар. Кызыл хоорайның бүдүрүлгелеринден чүгле тууйбу заводу квартал планын күүсетпээн. Чүвени үрей кылыр чорук эрткен чылын бо заводка турган болгаш ону катаптавас дугайында хемчеглер ам-даа сула организастатынган.

Чиг-эт материалдарны шын болгаш камныг чарыгдаары бот-үнениң чигелдезинге улуг ужур-дузалыг. Материалдарга кам чок болгаш ону төтчегдээр чорук бот-үнени аартадыр. Кызылдың ыяш заводунуң мебель фабриказынга берип турар материалдарының куду шынарлыг болуп турарының болгаш база мебель фабриказының ажылчыннарының кандыг бир чүве чазаарда кам чок болуп турарының хараазы-биле дилиг материалдарының барык 60 хуузу ажыглалга кирбейн турар чүүлдер бар. Электри энергиязын, оттулар чүүлдү болгаш өске-даа дузалаар материалдарга камныг болур чорук Кызылдың бүдүрүлгелеринде ам-даа багай. Бо чугула ажылды ажыл-агый черлериниң чамдык удуртукчуларының чедир үнелевейн турары шын эвес.

Бот-үнениң чигелдези—бүдүрүлгениң чугула көргүзүглерниң бирээзи. Бүдүрүлгениң ажылының анализи хамыктың мурнунда бот-үнениң байдалындан тодаргайлатынар. Областың чурт үлетпүрүнүң чамдык бүдүрүлгелери, а ол ышкаш элээн хөй транспорт организациялары бүдүрүлге планын чамдык көргүзүглер-биле күүседип турза-даа, бот-үнениң чигелдезиниң планын күүсетпейн турар. Бо дугайында «Тыва тудуг» трестизи тодаргай чижек болур. Трест бо чылдың баштайгы айларының болгаш бирги кварталдың планын ажыр күүсеткен болза-даа бот-үнени чигедириниң планын күүсетпээн. Ол чүгле февраль айда безин 90 муң хире рубльди ажыр чарыгдаан.

Бот-үнени чигедириниң планы күүсетинмейн турда-ла бистиң чамдык ажыл-агыйжыларывыс ол дугайында онза кичээнгей салбайн, чүгле бүдүрүлге планының күүселдезинге кызыгаарлангаш сагыш амыр олуруп турары дыка четпес. Бисте продукцияның бот-үнезиниң чигелдезин чедип ап, орулгалыг ажылдап турар бүдүрүлгелер хөй. Чижээ, Кызылдың эъш-чем комбинады эрткен чылын бот-үнени чигеткениниң түңнелинде алды чүс муң рубльдиң орулгазын пландан ажыр алган. Кызылдың прииска эргелелиниң автотранспорт конторазы бот-үнени чигедиринге бо чылдың баштайгы айларында эки түңнелдерни көргүскен. Күш-ажылдың организациязын экижидери, мурнакчыларның болгаш чаартыкчыларның ажылының дуржулгазын калбаа-биле чептередири — бүдүрүлгелерниң орулгалыг ажылдаарын хандырар.

Чурт үлетпүрүнүң элээн хөй бүдүрүлгелеринде администрация-эргелел черлериниң ажылдакчыларының штады хөй болуп турарындан аңаа хөй акша-хөреңгилер чарыгдатынып турар. Администрация-эргелелдиң бир ажылдакчызынга ийи ажылчынны тударынга четчир шүүдел үнүп турар. Чижээ, Барыын-Хемчик районнуң үлетпүр комбинадында бүдүрүп үндүрүп турар продукцияга чарыгдалдың түңү администрация эргелелдиң чарыгдалынга үнүп турар акшаның түңүнден ийи катап эвээш. Шак мындыг байдал Тожунуң райүлетпүр комбинадынга турган. Бүдүрүкчү эвес чарыгдалдар үндүрер болгаш штаттан дашкаар артык кижилер тудар чоруктар-биле ажыл-агый черлериниң удуртукчулары болгаш партия организациялары шиитпирлиг демисежир ужурлуг.

Бүдүрүлгелерниң болгаш бүгү ажылчыннарның бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга бүгү аргаларны тургузары—ажыл-агый черлериниң удуртукчуларының болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның хүлээлгези болур. Бо дугайында партия болгаш профэвилел организациялары доктаамал сагыш салыр ужурлуг. Күш-ажылдың чаа, мурнакчы методтарын ажыглаары бистиң бүдүрүлгелеривиске бот-үнени чайгылыш чок чигедир, продукцияның шынарын экижидер арганы бээр. Ынчаарга бо чугула болгаш харыысалганың үре-түңнелдиг болуру ажыл-агыйжыларның чогаадыкчы болгаш организакчы инициативазындан хамааржыр.

Социалистиг үлетпүрнүң ажыл-ишчилериниң төтүнмес чогаадыкчы күштерин бешки беш чылдың онаалгаларын болгаш 1955 чылдың планын хуусаа бетинде күүседиринче мобилизастаары ажыл-агый черлериниң, партия, комсомол болгаш профэвилел организацияларының чугула сорулгазы болур. Продукцияның бот-үнезин чигедир дээш, камналганың чурумун шыңгыы сагыыр, эки болгаш кончуг эки шынарлыг продукцияны бээр дээш социалистиг чарыш бо чаагай сорулганы чедиишкинниг боттандырарынга үнелеп четпес улуг рольду ойнап турар.

Индий республиканың элчини К. П. Шивасанкар Менонну ЭШ Н. А. БУЛГАНИННИҢ ХҮЛЭЭП АЛГАНЫ

Апрель 8-те ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганин Индий республиканың ССРЭ-де онза болгаш бүрүн эргелиг элчини К. П. Шивасанкар Менонну хүлээп алган.

ТАРЫП ЭГЕЛЭЭН

АБЫЖАК. (Телефон-биле). Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артели апрель 10-га чедир 230 гектарның шыгын базырып илииртээн. Колхозтуң Бөъш-Даг болгаш Булак участоктарынга баштайгы үш хүннерде эш Савченконуң удурткан 5 тракторларлыг бригада ажылдап турган, а апрель 9-та эш Чылбактың 3 тракторларлыг бригадазы база кээп немешкен.

Чаа-Хөл МТС-тиң механизаторлары биле колхозчу ишчилерниң чаңгыс эп-сеткилдиг ажылдааның түңнелинде эрткен чайын 1300 гектар шөл андартынган. Колхоз баштаар черниң даргазы эш Балчый-оолдуң редакцияга дыңнатканы болза:

— Агротехниктиг хемчеглерни шын ажыглавышаан, бистиң колхоз бо чылын тарылганы 10 хонукта доозарын шиитпирлээн. Илииртээшкинни чорутпушаан, чажып тарыырын апрель 10-да эгелей берген, баштайгы ийи хүн 48 гектарда суланы тараан.

Колхоз кукурузаны 20 гектарга, силостаар тооруктуу 10 гектарга, мал чеми сигеннерни 16 гектарга тарыырын белеткеп турар.

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). Молотов аттыг колхозтуң шөлдеринде Бай-Тайга МТС-тең 4 трактор ажылдап турар. Эш Балданның № 1 трактор бригадазы баштайгы 3 хүннерде 285 гектарның шыгын базырган. Ол колхоз апрельдиң 11-ден эгелээш чажып тарыырынче база кирипкен.

Часкы хову ажылынга белеткелин чогуур өйүнде доосkaш, МТС трактор бригадаларын шупту колхозтарже дерип үндүрген, чамдык колхозтарда бригадалар ам чүгле черниң эриирин манап турар. «Дөң-Терек» колхозта эш Идамчаптың № 2 трактор бригадазы шык базырылдазын апрель 8-те эгелээн, ийи хүн иштинде 175 гектарны илииртээн.

СОВЕТ УЛУС АТОМНУГ ДАЙЫНГА УДУР

Дайынны тайбың тиилээр!

Кызылдың ыяш заводунуң цехинге хүндүскү ээлчегниң соонда заводтуң ажылчыннары болгаш албан-хаакчылары чыылганнар. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыырынга холбаштыр болган ол хуралга СЭКП-ниң Кызыл хоорай комитединиң үлетпүр килдизиниң эргелекчизи эш Забоев илеткел кылган. Хуралга чыылганнар илеткелди улуг кичээнгейлиг дыңнааннар.

Бир дугаарында сөс алган, заводтуң улуг назылыг ажылчыннарының бирээзи машинист Федор Сергеевич Нагавицынның чугаалааны болза:

—Империалистер боттарының атомнуг чепсээ-биле бистиң тудуп тургузуп турар хоорайларывысты болгаш суурларывысты, бажыңнарывысты болгаш тудугларывысты чок кылырын, кижилерни массалыы-биле өлүрерин оралдажып турарлар. Совет кижилер бистер болгаш тайбыңга ынакшылдыг өске-даа бөдүүн кижилер империалистерниң ол араатанзыг чоруктарын болдурбас дээш бүгү-ле чүүлдерни кылыр бис. Бистиң дилдирип турарывыс тудуг материалдары хоорайның тудугларынга кирип турар. Бистиң ол күжүвүстү узуткаарын кымга-даа чөпшээревес бис. Бистиң карак кызыл күш-ажылывыс тайбыңның дайзыннарынга өлүмнүг согуг болзун. Улам эки ажылдаалы! Чаңгыс кижи дег холдарывыс үжүктерин бо Кыйгырыгның адаанга салыылы!

Дараазында бухгалтер эш Швецов Кыйгырыгны деткип, бодунуң эштериниң күзел-соруун илередип чүве чугаалаан.

Хуралга санал бергеннер бүгү делегейге тайбыңның хереэ дээш, Төрээн чурттуң күчү-шыдалын улам быжыглаары дээш күженишкинниг ажылдаар деп чаа хүлээлгелерни алганнар.

Кыйгырыг адаанга ат салыышкыны ол бүдүрүлгеде чаңгыс эп-сеткилдиг эгелээн.

◆

Быжыг тайбың дээш

Кызыл районнуң Ээрбек көдээ Совединиң ажылчы чоннары Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынын апрель 1-де эгелээн.

Баштайгы хүнде Элегес-Аксы суурнуң чурттакчыларының ниити хуралы болган. Аңаа илеткел кылган башкы эш Бояринова атомнуг дайынны болдурбазы дээш бүгү чурттарда болуп турар политиктиг кампанияның улуг ужур-дузазының дугайын тодаргайы-биле чугаалаан.

Аңаа Элегес шахтазының партия организациязының секретары эш Патракеев, ында клуб эргелекчизи эш Миронова олар санал бергеш, Кыйгырыгның адаанга ат салырынче хуралдың бүгү киржикчилерин кыйгырганнар.

Кыйгырыгның адаанга ол-ла дораан 310 кижи аттарын салган.

Бистиң улузувусту коргудуп шыдавас

Көдээ ажыл-агый машиналарының тудуушкунунуң Люберцыда Ухтомский аттыг заводунуң коллективи Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыын изин-биле деткип, чүүлдүгзүнүп турар. Кыйгырыг адаанга бодунуң адын салып, № 21 механика-чыылда цехиниң эң эки рационализатору А. Зоткинниң медеглээни болза:

— Бистер, совет кижилер тайбың болгаш улустар аразынга найырал дээш, атомнуг дайынның белеткелинге удур үргүлчүлеңдиг болгаш шиитпирлиг демисежип турар бис. Тайбыңның хереэнге эң эки салыышкын болза, социалистиг күрүнени быжыглаарынга болгаш Төрээн ада-чурттуң камгаланыр күчүзүн бедидеринге бедик бүдүрүкчүлүг күш-ажыл болур.

А. Зоткин болгаш В. Романов олар боттарының аттарын ажылдап кылыышкының улам ыңай көвүдедип тургаш быжыглаарын хүлээнгеннер. Оларның сестери ажыл-херектен карышпайн турар. Мурнакчы бүдүрүлгечилер ээлчег дургузунда ийи ажыг нормаларны күүседип турарлар.

Редукторлар цехинге хамыкты мурнай ат салганнарның бирээзи Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчизи эш Залавинниң чугаалааны болза:

— Бистиң улузувусту атом-биле коргудуп шыдавас. Бистер кыжаныгдан кортпас бис, бир эвес херек апарза кандыг-даа агрессорга өлүмнүг согуушкунну бээр бис. Совет патриоттар холдарынга боо-чепсээн туткаш боттарының ынак ие Төрээн чурту камгалаарынга болгаш боттарының шынныг хереэ—тайбыңның хереэн туюлунга чедир камгалаарынга беленнер.

Тайбың дээш кызымаккай күш-ажыл

СТАЛИНАБАД. Таджикистанның бүгү-ле хоорайларынга, районнар төптеринге, ажылчын суурларга, колхозчу суурларга Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарының чыылдазы эгелээн.

Республиканың улуг колхозтарының бирээзи болур Ленинабад районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчуларында ам изиг-түлүк үе. Хөвең, кукуруза болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа культураларының тарылгалары чоруп турар. Таджик колхозчулар боттарының Төрээн чуртунуң чаагай чоруу дээш тайбың дээш сорук кирген ажылдап турарлар. Мурнакчы хөвең ажылдыг бригаданың бригадири Абдужалил Каримовтуң медеглээни болза:

—Бистиң улузувус чырыткыланчак аас-кежиктиг амыдыралды бүзүрелдиг-биле тудуп турар. Кортуктар эвес бис деп чүвени далай ындының атомщиктери билзиннер. Кыйгырыг адаанга бодумнуң адымны салбышаан, бодумнуң болгаш бригадамның өмүнезинден бо чылын хөвеңниң 45 центнер дүжүүн өстүрер деп хүлээниш тур мен. Ам бистер баштайгы 25 гектар черни тараан бис. Булябск областың даглыг Муминабад районунуң Маленков аттыг колхозунуң кукурузачыларының комсомолчу-аныяктар бригадазының бригадири Миров тайбыңның хереэн туюлунга чедир камгалаарынга совет улустуң шиитпирлииниң дугайын чугаалавышаан, СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин боттандырары дээш колхозчу аныяктарның кайы хире энтузиазм-биле ажылдап турарын чугаалаан. Кукуруза тарыыр шөлдү элээн каш катап улгаттыр бышаан, аныяк колхозчулар ам тарылганы доозуп турар. Олар гектар бүрүзүнден 100 центнер тарааны болгаш муң центнер ногаан чемни силоска хереглээри-биле өстүрүп алырын хүлээниш турарлар.

Кыйгырыг адаанга ат салыышкынның чыырының талазы-биле кампания Совет Памирниң колхозтарында улуг көдүрлүүшкүннүг чоруп турар. Хөй санныг хуралдарга чүве чугаалавышаан база аттарын салбышаан, колхозчулар Совет чазактың чорудуп турары тайбыңны болгаш улустар аразының кады ажылдажылгазын быжыглаарының политиказын изин-биле деткип турарын илередип, социалистиг Төрээн чурттуң күчү-шыдалын карак кызыл күш-ажыл-биле быжыглаар деп хүлээлгелерни ап турарлар.

(СЭТА).

Биске дайын херек чок

Кызылдың сапог даараар мастерскаяның ажылчын, албан-хаакчылары ажыл шагы төнери билек цехке чыглып келгеннер.

— Эштер тайбыңның Бүгү делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазының митингизин ажыдарын чөпшээреп көрүңер — деп алгы заводунда партия эге организациязының секретары эш Рошин митингини ажыткан.

Допчу илеткел соонда ажылчыннарның саналдары эгелээн. Бир дугаарында эш Юрин туруп келгеш, бодунуң саналынга чаа дайынның белеткелин болгаш атомнуг чепсекти бүдүрерин доп-дораан хоруурун негээн килениң илеретпишаан хүнде бүдүрер ажылының нормазын 190 хуу күүседирин хүлээнген.

—Хүнде кылыр ажылым нормазын бүдүн чартык хууга күүседирин хүлээндим. Мээң ол күш-ажылчы чедиишкиним дайын кыпсыкчыларынга өлүмнүг согуг болур—деп, бригадир эш Лодонов чугаазын ынчаар доосkaн.

Ол ышкаш эш Мамудинов хүн нормазын база-ла 150 хууга күүседириниң хүлээлгезин алган.

Эш Сапронова туруп келгеш:

—Биске дайын кажан-даа херек чок, тайбың аас-кежиктиг чуртталга херек. Эрткен дайын биске чүнү эккелчик, бистер ол айыылдыг когаралды утпаан бис— деп сөзүн эгелээн.

Митинг сөөлүнде чаңгыс эп-сеткилдиг ат салыышкыны эгелээн.

Атомнуг энергияны тайбыңга ажыглаар

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазының митингизин Кызылдың алгы заводунуң коллективи боттарының ажылдап турар цехинге бедик көдүрлүүшкүн-биле эрттиргеннер.

Бир дугаарында сураглыг ажылчын, область Совединиң депутады эш Хүрекпен санал бергеш, чаа дайынның белеткелин болгаш атомнуг чепсекти бүдүрерин доп-дораан соксадырын негевишаан, Төрээн чурттуң экономиктиг күчү-шыдалын улам ыңай быжыглаары дээш бүдүрүлгечи чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алырынче заводтуң ажылчыннарын кыйгырбышаан, Кыйгырыгның адаанга ат салыр изиг күзелин илередип чугаалаан.

— Мен сес уругларның адазы мен. Мээң уругларымга аас-кежик тайбың херек. Атомнуг дайын кыпсыкчыларын бистер күш-ажылчы чедиишкиннеривис-биле сойгалап, оларны хай дээр бис. Атомнуг энергия чүгле тайбың күш-ажылга бараан болур ужурлуг. Мен хүнде кылыр ажылымның нормазын 150 хууга күүседирин хүлээндим — деп, эш Ватц чугаалаан.

Ол ышкаш эштер Пленкин, Сат олар санал бергеш хүнде бүдүрер ажылының нормазын 150 хууларга күүседирин хүлээнгеннер.

◆

Улустуң күзел-соруу

Март 6-да «Хакас алдын» трестизиниң эргелелиниң транспорт конторазының ажылчын, албан-хаакчыларының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат-салыышкыны-биле холбаштырган хуралы болган. Аңаа СЭКП Кызыл хоорай комитединиң инструктору эш Захаров илеткел кылган.

Хуралга санал бергеннер Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыын чаңгыс эп-сеткилдиг деткээннер.

Техник-нормировщик эш Поляков санал берген. Ооң чугаалааны болза: — Бистер тайбың тургузукчу күш-ажылды кылып турар бис. Дайын биске херек чок, ажылчы чоннар ону көөр хөңнү чок. Бистер, совет кижилер атомнуг энергияны ажылчы чоннарның эрге-ажыынга, бистиң социалистиг төрээн чуртувустуң чечектелиишкининге ажыглаар бис. Кижи төрелгетенниң дайзыннарының чаа дайынны болдурар дээн оралдажыышкыннары үзе шаптырар.

Слесарь эш Корабейников сөс алган:

— Американың болгаш Англияның империалистери атомнуг дайынны белеткеп, ооң-биле чонну коргударын бодап турарлар. Чок, олар бисти коргудуп шыдавастар! Делегейге дайын кыпсырын бодап турар империалистер эрте азы орайдаа бол, дөмей-ле боттары өлүрлер — деп ол чугаалаан.

Хуралдың бүгү киржикчилери Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга аттарын салганнар.

ПАРТИЯНЫҢ КЫЙГЫРЫЫ-БИЛЕ

Патриоттуг билдириишкиннер

Москва хоорайның болгаш найысылалдың областарының хоорайларының колхозтарга ажылдаар деп күзелин илереткен ажылдакчыларының бөлүүнүң чагаазы Москваның электролампа заводунуң коллективинге изиг чүүлдүгзүнүүшкүннү алган.

Апрель 7-де заводтуң партия комитединге көдээге ажылдаар күзелин илереткен коммунистерден элээн каш билдириишкиннер кирген.

Павел Иванович Торсунов цоколь цехинде шлифовщиктерниң бригадири болуп ажылдап турар. Ону заводта дуржулгалыг бүдүрүлгечи, эки, хөй-ниитичи кылдыр билир. Эрткен чылын эш Торсунов өске-даа электролампачылар-биле кады Москва областың Уваровский районунда шефке алганы «Тиилелге» колхозка улуг дузаламчыны көргүскен. Ооң ажылын баштаар черниң кежигүннери болгаш колхоз даргазы, электролампа заводунуң мурнунда ажылчыны эш Кудиновтуң бедик үнелелин алган.

Эш Торсуновтуң бижээни болза, «Бистиң чуртувуска чылда он миллиардтан эвээш эвес пуд чедир тарааның ниити чыылдазын көвүдедир талазы-биле СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирин дүрген күүседиринге колхозчу көдээге дуза көргүзерин бодумнуң хүлээлгем кылдыр санап тур мен. Мени колхозтарның бирээзинче чорударын партия комитединден дилеедим. Идегелди ынак Төрээн чуртумнуң күчү-шыдалын улам ыңай быжыглаарынга карак кызыл күш-ажылым-биле шынзыктырарымны партия организациязынга бүзүредип тур мен».

Патриотчу көдүрлүүшкүн-биле партия комитединге коммунистер —электромонтер А. К. Брызгалин, слесарьлар Н. Н. Федоров болгаш В. И. Мерзлов олар билдириишкиннер кииргеннер.

(СЭТА).

Изин-биле деткиишкин

МОЛОТОВ. Колхозтарны удуртукчу кадрлар-биле быжыглаарынга көдээге дузаламчы көргүзер деп Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың кыйгырыын Молотов хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелериниң болгаш өөредилге черлериниң ажылчы чоннары изин-биле чүүлдүгзүнүп турар.

Сөөлгү ийи хонуктуң дургузунда СЭКП-ниң район комитединге колхозтарже ажылдап чорударын дилээн коммунистерден 200 хире билдириишкиннер кирген. Оларның аразында— Молотовтуң шпалопропит заводунуң директору эш Лысенко, «Механолит» заводтуң завод комитединиң даргазы эш Скрепцов, Орджоникидзе аттыг заводтуң цех начальниги эш Попов, Молотовтуң көдээ ажыл-агый институдунуң эртем ажылдакчылары доцентилер эштер Дажин болгаш Туров олар бар.

(СЭТА).

Ленинград вокзалының перронунда В. И. Ленинге тураскаал

Апрель 6-да Москвага, Ленинград вокзалының перронунга Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнениң үндезилекчизи Владимир Ильич Ленинге тураскаалды тургускан.

1918 чылдың марттың эгезинде Петроградтан Москваже В. И. Ленинге баштаткан Совет чазак көжүп келген. Ол вокзалга Москваның ажылчы чоннары бодунуң улуг баштыңчызын өөрүшкү-биле утказан.

В. И. Ленинниң хүлер тураскаалы хоюглаан гранит даштан кылган улуг бедиктел кырында тургускан. Дүрзү-хевириниң бедии 4,5 метр. Ону сураглыг совет скульптор, Сталинчы шаңналдың лауреады П. П. Яцынонуң моделин ёзугаар Ленинградтың «Монументскульптура» заводунга шуктуп кылган.

(СЭТА).

В. В. Маяковскийниң төрүттүнген черинде

МАЯКОВСКИЙ (Грузия ССР-де). Кавказ сыннарының эдектеринде Ханис Цкали хемниң эриинде Багдадь суурда, амгы район төвү Маяковскиде балконнуг шоолуг улуг эвес бажың бар. Маңаа Владимир Маяковский төрүттүнген болгаш аныяк чылдарын эрттирген.

Шүлүкчүнүң чаңгыс чер чурттуглары совет кижилер-биле кады ооң тураскаалын мөңгежидип турарлар. Маяковскийниң өлген хүнүнден бээр 25 чыл болганын холбаштыр районнуң библиотекаларында болгаш клубтарында делгелгелер ажыттынган, лекцияларны болгаш беседаларны чорудуп турар.

В. В. Маяковскийниң бажың-музейи бо хүннерде онза хөй кижилиг болуп турар. Мында шупту чүүлдер бо бажыңга Маяковскийлерниң өг-бүлези чурттап турган чылдарда ышкаш көстүп турар. Маяковскийниң бичии чораанының болгаш гимназияга өөренип турган чылдарының дугайын, ооң революсчу хөөнүнүң дугайын чугаалап турар янзы-бүрү материалдарны чыгган музейниң салбыларынга көрүкчүлер дыка үр саадап көрүп турарлар.

«Маяковский тайбың дээш демиселде», «Маяковский—журналист», «Маяковскийниң поэзиязында шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел» болгаш өске-даа чаа салбырларны музейде тургускан. Почтальоннар боже 1800 экземпляр солуннарны болгаш сеткүүлдерни эккеп турарлар.

Маяковски суур улам-на чаагайжыдыр туттунуп болгаш каас-чараш апар чыдар. Ханис Цкали хемде ийи гидроэлектростанцияны туткан. Олар колхоз бүдүрүлгезинге болгаш тус черниң бүдүрүлгелеринге токту берип турарлар.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң чазак төлээлери Будапештиден ээп келген

Совет Армияның Венгрияны хостааның 10 чыл оюнуң байырлалынга киржип чораан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш К. Е. Ворошилова баштаткан ССРЭ-ниң чазак төлээлери апрель 9-та Будапештиден Москвада ээп келген.

(СЭТА).

Колхозтарны удуртур кадрлар-биле улам ыңай быжыглаары дээш

Совет улус кедээ ажыл-агыйның бүгү адырларын күштүг көдүрериниң талазы-биле Коммунистиг партияның ажылдап кылган программазын чүткүлдүг боттандырып турар. 1954 чылда, агаар бойдузунуң нарын байдалы турза-даа, чурт тарааны, хевенни, лённу, эътти, сүттү болгаш кедээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын мурнуку, 1953 чылдыындан хөйнү алган. Эң чоокку келир үеде кедээ ажыл-агыйны улам-на дүрген көдүрериниң эргежок чугула таарымчалыг байдалдары тургустунган.

Партияның шиитпирлеринге дүүштүр кедээ ажыл-агыйга капитал салыышкыннарының хемчээли көвүдээн, МТС-терниң, совхозтарның болгаш колхозтарның техниктиг чепсегленишкини күштелген. Үзүктел чок өзүп турар аар үлетпүр кедээже эң чаа техниканы, минералдыг удобренилерни болгаш кедээ ажыл-агыйның күштүг көдүрлүүшкүнүнге эргежок чугула өске-даа материал-техниктиг чүүлдерни улам-на хөй-биле чорудар арганы берген.

Бир эвес кедээ ажыл-агыйны удуртурун экижитпес болза, кедээ ажыл-агыйны көдүрер дээш тургустунуп турар материал-техниктиг чүүлдер чогуур ажыкты берип шыдавас деп СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму айыткан турган. Кедээ ажыл-агыйда соңгаарладып болбас сорулгаларның боттаныры бирги ээлчегде, ажыл-херекти организастап, кижилерни шын шилип ап база таарыштыр тургузуп билир дуржулгалыг, хынатынган, ак-сеткилдиг болгаш бодун бердинген удуртукчулар-биле МТС-терни, колхозтарны болгаш совхозтарны быжыглааныңдан хамааржыр.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң соонда эрткен үениң дургузунда МТС-терни мергежилдиг кадрлар-биле—директорлар, кол инженерлер, мастерскаялар эргелекчилери-биле быжыглаарының улуг ажылы чорутунган. Ам ол кадрларның кол нургулайы тускай дээди эртемниг болуп турар. МТС-терниң доктаамал ажылчын кадрлары тургустунган. Амгы үеде 120 муң хире агрономнар болгаш зоотехниктер колхозтарда шуут ажылдап турар. Колхозтар даргаларынче кедээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин, партия болгаш совет удуртукчу ажылдакчыларны чорудуп тургаш, колхозтар даргаларының составын экижидер талазы-биле элээн хөй хемчеглерни боттандырган. Эр, херээжен колхозчуларның ортузундан салым-чаянныг эвээш эвес удуртукчулар депшип үнген. Оларндан дыка хөй кижи боттарын массаларның ёзулуг баштыңнары, колхозчу экономиканың организакчылары кылдыр көргүзүп шыдаан.

Ынчалза-даа, колхозтарның чамдыызын мынчага чедир-ле боттарынга салдынган амгы үениң улуг негелделерин хандырып шыдавас, кошкак ажылдакчылар баштап турар деп чүвени эскербейн барып болбас. Чамдык колхозтарның ам-даа үргүлчүлеп турар хожудаашкынының чогум-на харын ооң-биле тайылбырлаар херек.

СЭКП ТК-ның январь Пленуму эң чоокку беш—алды чылдарның дургузунда тарааның чыл-бүрүдеги ниити чыылдазын 10 миллиард пудтан эвээш эвеске чедирер болгаш мал ажылының продуктуларының кол хевирлерин бүдүрерин ийи—ийи ажыг катап көвүдедир деп кайгамчык улуг сорулганы салган. Ол сорулганы чедиишкинниг шиитпирлээрде ниитиниң ажыл-агыйының иштинде турар байлактыг бүдүрүлге аргаларын эң-не долузу-биле ажыглаары эргежок чугула

Колхозчуларны сырый каттыштырып база коллективтиг ажыл-агыйны чедиишкинниг удуртуп билир, колхоз херээнге бердинген кадрларның удуртуп турары ындыг колхозтарда ниитиниң ажыл-агыйы дүрген өзүп, быжыгып турар деп чүвени хөй чылдарның дуржулгазы көргүзүп турар. Аңаа онза роль болза, колхозчу бүдүрүлгениң төп кижизи — колхоз даргазынга онаажыр. Ол кижи колхозчуларның бедик идегелин бодунга шиңгээткен, партияның болгаш чазактың салганы сорулгаларны күүседири дээш чүткүлдүг демиселди чорудар, Совет күрүнениң, колхозтарның болгаш колхозчуларның эрге-ажыктарын шыңгыы сагыыр хүлээлгелиг.

Бир эвес артель бүрүзүн эки удуртукчу баштап турган болза, биске хожудангай колхозтар шоолуг турбас болгаш кедээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрериң калбартырының сорулгазы улуг чедиишкинниг шиитпирлетинип турар ийик деп чугаалаза хөөредиг болбас. Эки даргалыг турда кандыг-даа, эң хожудангай безин колхоз бодунуң ажыл-агыйын 1—2 чыл иштинде көдүрүп шыдаар деп чүвени фактылар чугаалап турар. Ындыг болза-даа, колхозтарны удуртур кадрлар-биле улам ыңай быжыглаарының талазы-биле ажыл четпес чорутунуп турар.

Бүгү-ле колхозтарга арга-мергежилдиг болгаш дуржулгалыг удуртукчуларны шилип алырының сорулгазы ук черниң ажылдакчылары-биле доораан-на шиитпирлетинге берип шыдавас дээрзи билдингир. Шаа барып эки дарга болу бээр кижини колхоз бүрүзүнден шилип ап болуру шын-на, ынчалзажок аңаа хөй үе негетинер. А шаг-үе манавас, бистер продуктулар бүдүрерин улуу-биле көвүдедирин кыска хуусаада чедип алыр ужурлуг бис.

Экономика талазы-биле кошкак колхозтарны быжыглаарының сорулгазын эң кыска хуусаада шуут боттуг шиитпирлээр төлээде, оларны удуртур кадрлар-биле дузалаары эргежок чугула. Бирги чергениң кадрларлыг бистиң хоорайларывыс болгаш үлетпүрлүг төптеривис ол талазы-биле кол рольду ойнаар хүлээлгелиг.

СЭКП-ниң Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели партия, совет, ажыл-агый болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның, ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның составындан коллективтиг ажыл-агыйны удуртурун хандырып шыдаар коммунист-даа, партия кежигүнү эвес-даа 30 муңдан эвээш эвес дуржулгалыг ажылдакчыларны 1955 чылдың июль айга чедир эки-тура барымдаалап шилип алгаш, колхозтарда удуртур ажылче чорудар деп шиитпирни хүлээп алган.

Социалистиг хоорай кедээге кадрлары-биле хөй удаа дузалап келген. 1929 чылда, массалыг колхоз шимчээшкининиң калбарып турган үезинде ындыг болган, ынчаарда партияның кыйгырыын ёзугаар кедээге ажылдаары-биле 25 муң мурнакчы ажылчыннарны чорутткан, олар колхозчу тургузугнуң тиилелгези дээш демиселге кайгамчык улуг рольду ойнааннар. 1933 чылда ындыг болган, ынчаарда МТС-терниң политкилдистеринге ажылдаар кылдыр 17 муң кижини шилип чорутткан, олар колхозтарны организас-ажыл-агый болгаш политик талазы-биле быжыглаар дугайында улуг ажылды кылганнар. Элээн каш чылдарның мурнунда база ындыг болган, ынчаарда бичии колхозтарны улгаттыр каттыштырганы дыка мергежилдиг удуртулганы негеп келген, а кедээ ажыл-агый артельдериниң даргаларының албанынче муң-муң партия, совет ажылдакчылар, кедээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери болгаш эң-не арга-мергежилдиг практиктер депшитирген.

Ам база-ла, кажан Коммунистиг партия кедээ ажыл-агыйны күштүг көдүрериниң программазын ажылдап кылган үеде, бистиң хоорайларывыс болгаш үлетпүрлүг төптеривис колхозтарга кадрлар-биле улуг дузаламчыны көргүзер хүлээлгелиг. Олар ажыл-херекти билири-биле, а кол чүүлү болур—харысалганы болгаш эргежок чугула чорукту билири-биле кедээ ажыл-агыйны көдүрериниң херээнге боттарының күжениишкиннерин салыр эң эки, арга-мергежилдиг кижилерни кедээже чорудар хүлээлгелиг.

Колхозтарга херектиг кадрларны шилип алыр төлээде, партия организацияларының организакчы болгаш политиктиг улуг ажылы негетинер. Колхозтарны удуртур кадрлар-биле быжыглаарының дугайында айтырыгны бүдүрүлгелерниң болгаш албан черлериниң коллективтериниң ниити хуралдарынга чугаалажып көөр, ол хемчегниң чугулазын болгаш ужур-дузазын ажылчын, албан-хаакчыларга калбаа-биле тайылбырлаар болза чогуур. Коммунист болгаш партия кежигүнү эвес кижи бүрүзү боду бүдүрүлгениң аңаа ажылчыны-даа, министерствонуң, ведомствонуң, эртем-шинчилел албан чериниң харысалгалыг ажылдакчызы-даа болур болза, колхозта удуртур ажыл үлетпүрнүң кайы-даа бүдүрүлге черинде, кандыг-даа эртем азы күрүне албан черинде ажылдаандан бичелевес хүндүлүг болгаш харысалгалыг деп чүвени билген турар ужурлуг.

Аңаа холбаштыр В. И. Ленинниң мындыг айтыышкынын сагындырып каары ажыктыг:

«Ам Бүгү-российниң Төп Күүсекчи Комитединиң чамдык кежигүннерин азы коллегиялар кежигүннерин азы өске-даа бедик албан-дужаалдыг эштерни харын-даа уездиге, харын-даа волостиге ажылдаар кылдыр чүге чорудуп болбас деп? Оортап «эгенир» дээш бистер шынап-ла дыка «бюрократчый» берген-дир бис. Ынчаарга озче күзелдиг-биле баар он-он төп ажылдакчылар бистен тыпты бээр. А бүгү республиканың ажыл-агый тургузуушкунунуң херээ шак оон онза ажыкты алыр болгаш үлегер-чижектиг волостилер чүгле улуг эвес, харын-даа шуут шиитпирлиг, төөгүлүг рольду ойнай бээр».

Ол ленинчи айтыышкынның мергениниң дугайын чугаалап турар эвээш эвес чижектерни көргүзүп болур. Оларның бирээзи бо-дур. Белорус ССР-ниң Могилёв облазының «Рассвет» деп экономика талазы-биле кошкак колхозунуң даргазынга дайын соонда удатпаанда армиядан демобилизастаткан коммунист К. Орловский кирген. Ооң удурткан колхозу кыска хуусааның дургузунда республиканың мурнакчы ажыл-агыйларының бирээзи болу берген. 1954 чылда колхозтуң акша орулгазы 8.300 муң рубль болган. СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин чугаалажып көргеш, ук артель 1955 чылда акша орулгазын 18 миллион рубль чедир көвүдедир деп шиитпирлээн. Ам ол артель Белоруссияның хөй-хөй колхозтарынга үлегер-чижек болуп турар.

База бир өске чижек. Херсон областың Генич районда, И. В. Сталин аттыг орденниг колхозтуң даргазында Г. Литовченко ажылдап турар, ону кедээ ажыл-агыйже «чээрби беш муңнарны» чорудуп турарда-ла чорутткан. Амгы үеде ол колхозта нарын дүктүг 10 муң хойлар бар, оларның түс бүрүзү ортумаа-биле 4—5 килограмм нарын дүктү берип турар. 1954 чылда колхозтуң акша орулгазы 4.400 муң рубль болган. Колхоз бүдүрүлгезин шын башкарарын Украинаның хөй-хөй колхозтары ол артельден өөренип ап турар.

Хөй-хөй колхозтарның даргаларының—удуртур ажылдың улуг дуржулгазын мөөңнеп алган болгаш колхоз бүдүрүлгезиниң курлавырларын билдилиг ажыглап турар практиктерниң кайгамчыктыг чедип алыышкыннары бүгүдеге билдингир. Колхозтарның ындыг удуртукчуларынга С. Коротков—Чуваш АССР-ниң Сталин аттыг колхозунуң даргазы, Н. Пузанчиков—Москва областың Молотов аттыг колхозунуң даргазы, Ф. Дубковецкий—Черкассы областың «Здобуток Жовтня» колхозунуң даргазы, Ф. Генералов—Москва областың Сталин аттыг колхозунуң даргазы, П. Малинина—Кострома областың «12 ги Октябрь» колхозунуң даргазы, П. Прозоров — Киров областың «Красный Октябрь» колхозунуң даргазы, М. Посмитный — Одесса областың Буденный аттыг колхозунуң даргазы, Ф. Тбинько—Алтай крайның Молотов аттыг колхозунуң даргазы, Х. Турсункулов—Ташкент областың Каганович аттыг колхозунуң даргазы, Н. Гармаш—Чернигов областың «Новый шлях» колхозунуң даргазы болгаш оон-даа өске хөй-хөй кижилер хамааржыр.

Бир эвес партия организациялары колхозтар даргалары албан-дужаалга кижилер шилип алыр ажылды быжырымчалыг болгаш негелделиг чорудар болза, колхозтарның мурнакчы даргаларының хүрээлеңи эң чоокку үениң иштинде көвүдей бээр. Ынчангаш ону чедип алыр төлээде, шынап-ла эң арга-мергежилдиг, ажылынга болгаш чуртталгазынга үлегерлиг, эш-өөрүнүң бүзүрелинге төлептиг, партия организациязы база ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның коллективи идегел салып, база колхоз даргазы деп хүндүлүг болгаш харысалгалыг ажылга долу харысалга-биле сүмелеп болур ындыг кижилерни шилип алыр херек.

Кедээге барып ажылдаар кадрлар шилип алырда колхозтар даргалары албан-дужаалдарга кедээ ажыл-агыйны удуртур ажылдакчыларны болгаш тускай эртемниглерни депшидерде моон мурнунда болуп турган алдагдалдарны канчап-даа болдурбас ужурлуг. Чамдык партия болгаш совет организациялар ол ажылга чедир хынатынмаан азы бүдүрүлгелерге шуут ажык-дуза чок болган кижилерни сүмелеп тургулаан. Ындыг «ажылдакчылар» колхозтарга баргаш чүгле багай ажылдаан эвес, харын амыдырал-чуртталгазынга төлеп чок чоруун көргүскеннер. Оларны колхозтар даргалары хүлээлгелерден колхозчуларның хостааны шын болган.

Партия биле чазак колхозтар даргалары албан-дужаалдарже чорутткан кижилер боттарының аргаларын болгаш талантыларын ёзулуг көргүзүп шыдаар бүгү-ле таарымчалыг байдалдарны тургузуп турар. Мурнакчы колхозтарның дуржулгазын шиңгээдип алыр талазы-биле оларга дузаны көргүзер, оларга эргежок чугула материал-чуртталга байдалдарын тургузуп турар.

Колхозтар даргаларынга сүмелээр деп турар ажылдакчыларга курстарны областар төптеринге организастаарын чер-черниң партия болгаш совет органнарынга хүлээткен. Олар ол курстарга экономиканың болгаш бүдүрүлгени организастаарының айтырыглары-биле таныжып болур. Курстар эрткен соонда шилип алдынган кижилер бригадада болгаш фермаларда ажылга шуут киржип тургаш, мурнакчы колхозтарга ийи ай хуусаалыг практика өөредилгезин эртер.

Кедээже ажылдадып чорутткан кижи бүрүзү колхоз даргазынга көргүзүп турар бедик бүзүрелге херек кырында эки бараан болурун оралдажыр ужурлуг. Практиктиг өөредилге эрткен соонда колхоз даргалары-биле колхозчуларның ниити хуралынга боттарының бүгү амыдыралчы оруунуң дургузунда олар массаларның эки организакчылары болуп турар деп чүвени бүзүреткен, база оларга хамаарыштыр колхозчулар болза, олар ниитиниң ажыл-агыйын удуртуп болгаш күрүнениң, колхозтуң база колхозчуларның эрге-ажыктарын шыңгыы сагып шыдаар деп бүзүреп болур ындыг ажылдакчыларны сүмелеп болур.

Колхозтарның бажынга туруп алгаш боттарының хүлээлгелерин ол-ла дораан күүседип шыдаарынга хамаарыштыр колхозчуларның бүзүрели четкелек эштер кандыгыл дээрге, колхозчуларның ниити хуралдары оларны колхозтарның оралакчы даргалары кылдыр, ынчалза-даа 6 айдан ажыг эвес үеге бадылап болур. Бир эвес ындыг эштер даргаларның оралакчылары албан-дужаалга боттарын эки көргүзер болза, колхозчулар оларны колхозтарның даргаларынга соңгуп алырын бодай бээр. Колхозче чорутткан эш ажылга бодун көргүспейн барган таварылгада, колхозчулар ону колхоз даргазынга соңгуур аргажок деп бодай берген болза, чер-черниң партия болгаш совет органнары колхозтуң удуртулгазын быжыглаар, эрги дарганың ажылынга дуза көргүзер азы дарга албан-дужаалга эң-не таарымчалыг кандидатураны шилип тывар болгаш колхозчуларга сүмелээр дээш соңгаарладып болбас хемчеглерни алыр ужурлуг.

Партия, профэвилел болгаш комсомол активи, коммунистер болгаш партия кежигүнү эвестер кедээге ажылды партияның болгаш улустуң хүндүлүг даалгазы кылдыр көрүп, партияның чорудуп турары күрүнениң ниити эң улуг хемчеглеринге партийжи болгаш партия кежигүнү эвес большевиктерниң кезээде харылап келгени ышкаш колхозтарже баар деп кыйгырыгга база каттыжып харылаар дээрзинге чигзинмейн барып болур.

Партия, совет болгаш профэвилел организациялары бедик томуйлаашкынга төлептиг кижилерни шилип алыр талазы-биле ажылды бүгү-ле харысалгалыг-биле чорудар ужурлуг. Олар боттарының сорулгазын бир эвес оларның чорутканы кижи бүрүзү колхоз даргазы болу бергеш, ону кедээде ажылче чорутткан коллективтиң алдарын бедик тудуп, ленинчи партияның кежигүнүнүң, совет ажылчын аңгының болгаш бистиң улусчу интеллигенциявыстың төлээлекчизиниң бедик адын шыңзыктырар болза, чүгле ынчан күүсеткен турар.

Социализмни тургузар дээш, чуртту индустриализастаар болгаш кедээ ажыл-агыйны коллективизастаар дээш, социалистиг экономиканы көдүрер дээш маадырлыг демиселге ажылчын аңгының болгаш тараачыннарның эрге-ажыктарының бузулбас чаңгыс эви тургустунган. Социалистиг хоорайның эң эки кижилериниң чаа хөй кижилиг отрядын кедээде ажылче чорудары ажылчын аңгының болгаш колхозчу тараачыннарның акы-дуңмалышкы эвилелин улам ыңай быжыглаарының херээнге бараан болур, бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң күчү-шыдалының өзүлдезинге идигни бээр.

(«Правданың» мурнуку чүүлү).

Таңды районнуң тускай эртемниглериниң чөвүлел хуралы

Чоокта чаа Таңды районнуң кедээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң чөвүлел хуралы болуп эрткен.

Районнуң колхозтарының, совхозунуң, машина-трактор станцияларының агрономнары, зоотехниктери, ветеринар ажылдакчылары, механиктери, дарганнары Бай-Хаак МТС-тиң клубунга чыылгаш, январь Пленумунуң доктаалын күүседир талазы-биле хемчеглерниң дугайында СЭКП-ниң Таңды райкомунуң бирги секретары эш Зайцевтиң илеткелин дыңнап чугаалашканнар.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпиринге сорук кирген районнуң кедээ ажыл-агыйының тускай эртемниглери бүгү күжениишкиннерин ол доктаалды амыдыралга күүседири-биле ажылдап кирипкенин илеткелчи чугаалаан. Районнуң колхозтарынга беш чылдың планын чогаадырынга тускай эртемниглер идепкейлиг киришкеннер. Бо ажылга эштер Смирнов болгаш Нуждина оларның эң идепкейлиг киришкенин хуралга демдеглээн.

Районнуң кедээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң, колхозчуларның, механизаторларның, совхоз ажылдакчыларының идепкейлиг киржилгези-биле болгаш чогаадыкчы ажыл-чорудулгазы-биле кылдынган районнуң перспективтиг планын тускай эртемниглер база катап чугаалашкаш, чүүлзүнүп көргеннер. Ол планны ёзугаар районнуң тарылга шөлү 1954 чылга деңнээрге 1960 чылда 2,1 катап улгадыр. Кол тараа культураларының тарылгазын калбартыры, тараа, ногаа, картофель культурларындан бедик дүжүттү өстүрери, ниитиниң малынга быжыг чемсуурну тургузары планда кол черни ээлеп турар. 1954 чылга деңнээрге районга тарааның ниити чыылдазы 1960 чылда 2,2 катап, ногааның болгаш картофельдиң—13—13 катап, мал чемнери 3,6 катап көвүдээр.

Шөлдү ажылдап сайзырадырының культуразын бедидери, хөрзүнге чемижидилгени калбаа-биле ажыглаары болгаш өске-даа агротехниктиг хемчеглерни боттандырары планнатынган. Кур болгаш куруккан черлерни, тарылга ээлчештирилгезин ажыглалга киирер. Эш Мальцевтиң чер сайзырадырының методу-биле чүгле бо чылын безин районга 5043 гектар черни ажылдап кылыры көрдүнген.

Малдың баш санын көвүдедирин, эң ылаңгыя малдың уксаазын сайзырадырын, малдың ажаалда, чемгерилгезин бүгү хемчег-биле экижидерин перспективтиг планда айыткан. Ам үеде районда ховар болуп турар чиңге болгаш чартык чиңге дүктүг хойларның баш санын 1960 чылда бир кол черни ээлеп турар кылдыр көвүдедир, ам үеде районнуң хойларының 80 хуузу болуп турар каракуль уксаалыг хойларның баш санын дыка көвүдедир сорулганы салган.

Инектиң сүткүр чоруун бедидери-биле сүткүр инектерниң фермаларын тургузарын, 1960 чылга чедир 3000 баш инектерни тургузу азыралга киирерин планнаан. Инектен сүт саалдазын ортумаа-биле чылда 1500 литр чедирип болурун районнуң мурнакчы саанчыларының дуржулгазы база «Революцияның чалбыыжы», Жданов аттыг колхозтарның сүт-бараан фермаларының саанчыларының курлавырларны санап көргеш алган хүлээлгелери бадыткап турар.

Перспективтиг планда ниитиниң малынга 1960 чылга чедир 4200 кажааларны тударын болгаш мал фермаларында улуг күш үнер ажылдарны механизастаарын көрген. Мал кажааларынче силос, сиген болгаш өске-даа мал чемин киирерин-ге аскылыг оруктар кылдынар, силос салыышкыны, сигенни кезери болгаш бөлүп сарааттаары механизастатынар.

Районнуң элээн хөй колхозтары перспективтиг планны күүседиринче углаан боттуг хемчеглерни ап турар. Эң ылаңгыя часкы тарылга белеткелинде, малдың чаш төлүн менди камгалап алырының ажылында элээн ажылдар кылдынганын илеткелчи чугаалаан.

Ооң-биле чергелештир, перспективтиг планнар чогаатынган, ону бүгү ажыл-ишчилер чөпсүнүп бадылаан хирезинде-ле ол планнарны күүседир дугайында чамдык ажыл-агыйның удуртукчулары болгаш кедээ ажыл-агыйның чамдык тускай эртемниглери шиитпирлиг хемчеглерни албайн турары чөвүлел хуралдан илерээн. Бар курлавырларны ажыглалга киирер дугайында колхозтарның, совхозтуң ажылында эде тургузуушкун эгелевээн. Мал ажылында күш-ажылдың сагылга-чуруму кошкак хевээр, чамдык колхозтарда мал чеми үзүктелип турар.

Кедээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң ортузунда кижизидилге ажылы, малчыннарның амыдыралынче хайгаарал амдаа куду деңнелде. Колхозтарда агрозоотехниктиг курстарның өөредилгезинде четпестер хөй.

Часкы тарылгага район ниитизи-биле четпес белеткенип турар. Бай-Хаак МТС-те ам-даа элээн хөй тракторлар септетинмээн. Чамдык колхозтар үрезинни четче белеткевээн, часкы тарылганың агротехниктиг хемчеглериниң планы чогаатынмаан.

Чөвүлел хуралга районнуң тускай эртемниглери бар байлак курлавырларны болгаш аргаларны перспективтиг планны күүседиринче долузу-биле ажыглаарынче доп-дораан кирериниң чугулазын боттарының саналдарынга чугаалавышаан, ажыл-агыйда четпестерни шүгүмчүлээннер.

— Мал ажылының чавыс продуктулуг болуп турарының чылдагааны болза, мал ажылында күш-ажылды шын эвес организастап турарында —деп Балгазын МТС-тиң зоотехниги эш Гришин чугаалаан.

— Бис малдың чемгерилгезин болгаш ажаалгазын экижиткени дээш немелде төлевирни малчыннарга бербейн турган бис, немелде төлевирни чүгле хөй сүт саалдазы дээш берип турган. Бо чорук чамдык малчыннарның бот-сонуургалын кудулады-рынга чедирген. Инектерни силос-биле чемгерерге хөй сүттүг бээр турбуже, эрткен чылын силосту долузу-биле ажыглаваан бис. Бо четпестерни дүрген узуткаарының сорулгазы бистиң мурнувуста салдынган—деп эш Гришин чугаалаан.

Бай-Хаак МТС-тиң кол зоотехниги эш Быков санал берген. СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалын малчыннарга ханызы-биле өөредирин колхозтарда четпес организастап турарын, мурнакчыларның дуржулгазын болгаш эртемниң чедиишкиннерин пропагандалаарынга районда кедээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң ам-даа четпес ажылдап турарын ол чугаалаан.

—Бистер, кедээ ажыл-агыйның районда тускай эртемниг кадрлары бо хүнге чедир масса ортузунче ханылап кирбейн турар бис. Малдың ажаалдазынга экижидилгени болгаш малдың продуктулуун бедидерин чедип алган мурнакчылар районда хөй. Оларның дуржулгазын өске малчыннарга барык нептеретпейн турар бис. Колхозчуларның билиин бедидеринге үш чыл хуусаалыг агротехниктиг курстар улуг рольдуг турбуже, Сталин аттыг, Буденный аттыг колхозтарда ол курстарның өөредилгези куду деңнелде—деп эш Быков шүгүмчүлээн.

— СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалын болгаш районнуң перспективтиг планын амыдыралга чедиишкинниг күүседип болурунуң бүгү аргалары болгаш курлавырлары бисте бар. Бистиң МТС тускай эртемниг кадрлар-биле бүрүн хандыртынган. 1954—1955 чылдарда хөй санныг чаа техниканы база алган бис — деп Бай-Хаак МТС-тиң директору эш Чернов чугаалаан. Ооң ыңай эш Чернов саналынга перспективтиг планны күүседиринге МТС чүнү кылырыл дээрзин чугаалавышаан, часкы тарылгага МТС-тиң-даа, колхозтарның-даа четпес белеткенип турарын, колхозтарда учёт ажылының багай тургустунганын шүгүмчүлээн.

Районнуң тускай эртемниглериниң чөвүлел хуралы СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалын болгаш районнуң перспективтиг планын амыдыралга күүседиринге кедээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң харысалгазын бедидерин онгалап көрген.

Алдарлыг хойжуга шаңналды тывыскан

«Кызыл партизан» колхозтуң алдарлыг малчыны Оюн Арапчинович Ноокай эрткен чылын төрүүр чүс хой бүрүзүнден 108 хураганнарны, бир хойдан-на 2,5 килограмм дүктү алган. Бо чылын ооң хою хүр быштаглаан, чаш малы менди алдынып турар. Бүгү-эвилелдиң кедээ ажыл-агый делгелгезиниң Кол комитединиң дааскаңы-биле, чоокта чаа Таңды райкүүскомунуң даргазы эш Волчатов, О. Ноокайга «Улуг мөңгүн медальды» тывыскан.

Үлетпүрнүң ажылдакчылары колхозтарже ажылдаары-биле чоруп турар

НОВОСИБИРСК. Колхозтарже удуртур ажылга үжен муңдан эвээш эвес мергежилдиг инициативчи ажылдакчыларны чорудар деп партияның болгаш чазактың кыйгырыы фабрик, заводтар, транспорт, тудуглар, эртем болгаш күрүне албан черлериниң коллективтеринде изиг деткимчени тыпкан.

Май бир, Дзержинский, Октябрьский болгаш хоорайның өске-даа районнарының бүдүрүлгелеринге болгаш албан черлеринге партияның ажык хуралдары болган. Колхозтарны быжыдарының болгаш кедээ ажыл-агыйны көдүрериниң талазы-биле чугула чаа хемчегни коммунистер болгаш партия кежигүнү эвестер чаңгыс эп-сеткил-биле чүүлдүг деп бадылаан. Ийи хүннерниң иштинде хоорайның партия организацияларынга 250 ажыг билдириишкиннер кирген.

Баштайгы эки-турачыларның санында үлетпүрге улуг дуржулгалыг ажылдыг—база ол ышкаш мурнунда кедээ ажыл-агыйга ажылдап чораан кижилер хөй. Цех начальнигиниң оралакчызы эш Коновалов он чеди харлыынга чедир кедээге чурттап, колхозка ажылдап турган. Ооң соонда Совет Армияның школазын эрткен, ажылчын чораан болгаш цех коллективиниң удуртукчузунга чедир өскен. Заводка каты ажылдап турган ооң эжи цех контролюнуң бюрозунуң начальниги эш Резников—ызыгуурундан тура ажылчын. Ол ам колхозка ажылдаары-биле чоруурун шиитпирлеп алган. Цех начальниги эш Анциферов, техник эш Рудницкий, цех начальниги эш Карпуков болгаш өскелер билдириишкиннер кирген.

(СЭТА).

КУР ЧЕРЛЕРЖЕ

Чурттуң янзы-бүрү хоорайларындан болгаш суурларындан 70 муң ажыг оолдар болгаш кыстар кур база куруккан черлер шиңгээдип алыры-биле чорупкан. Комсомол райкомнарынга болгаш хооркомнарынга билдириишкиннер киирери үргүлчүлевишаан турар. Чурттуң чөөн талакы районнарынче баар эшелоннар чыгдынып турар.

Сыктывкардан бир бөлүк чаа көшкеннер үнүпкен. Ооң составында 50 коми комсомолчулар бар. Алтай крайның чаа черлерин шиңгээдип алыры-биле олар чорупкан.

Эрткен чылын Башкирияга 400 муң гектар хире кур болгаш куруккан черлерни шиңгээдип алган. Аныяк башкирлер бо херекке улуг салыышкынны киирген. Чоокта чаа Уфаның, Черниковтуң, Ишимбайның болгаш республиканың өске-даа хоорайларының 500 ажыг патриоттары «Макан» болгаш «Матраев» тараалаң чаа совхозтарже чорупкан.

Читаның аныяктары Чита областың Приаргунскта совхозче кур черлер шиңгээдип алыр дээн энтузиастчылер отрядын үдээн. Чкаловчулар бодунуң облазының «Бурукталь» совхозунче чорутканнар. Алтай крайның тараалаң чаа совхозтарының тудуушкунунче Томскиниң 250 аныяк патриоттары чорупкан. Каменск областың 800 оолдар болгаш кыстары Казахстанның совхозтарынче барган.

Чимкентиниң фельдшер школазынга доозуп үнериниң экзаменнери болган, доозуп үнген чүс кижилерниң иштинден 40 кижи кур черлер шиңгээдилгезиниң районнарынга доктаамал ажылга барып ажылдаар күзелин илереткеннер. Медицинаның аныяк ажылдакчыларының дилээ хандыртынган. Оларны Акмолин обласче чорупкан.

(СЭТА).

Лекциялар номчутунмайн турар

Кедээге масса-политиктиг ажылды доктаамал чорүп турар кылдыр организастаарын партияның Төп Комитеди чер-черниң бүгү парторганизацияларындан негеп турар. Ылаңгыя СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга чедиишкинниг боттандырар дээш колхозчу массаларның амгы күш-ажылчы болгаш политиктиг көдүрлүүшкүннерин бүгү талазы-биле деткиири чугула сорулга болуп турар.

Ындыг турбуже Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң партия организациязы (секретары эш Санчижап) сөөлгү үеде колхозчулар ортузунга лекция пропагандазын калбартыр ажылды барык-ла соксаткан. Эрткен чылдың сөөлгү айларындан бээр бо чылдың бирги кварталының дургузунда чүгле чаңгыс удаа эвээш дыңнакчыларлыг лекция номчулгазы болган.

Партия организациязы лекциялар номчулгаларын организастаарының аргаларын ажыглавайн келген. Колхозта 18 кижи киржикчилиг лекторлар каттыжыышкыны болунуң ажылын шуут соксаткан. Ооң ажылын башкарар ужурлуг коммунист-эш Оолчукай лекторлардан негелдени кошкаткан.

Ол ышкаш СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизи (эргелекчизи эш Кызыл-оол) ол колхозта лекциялар номчулгалары чорүп турар бе азы кандыгыл дээрзин сонуургавайн келген.

Колхозчу массалар болгаш кедээ интеллигенция янзы-бүрү темаларлыг солун лекцияларны дыңнаарын күзеп турарлар. Чоннуң ол негелделерин хандырза чогуур.

К. ДОСТАЙ-ООЛ.

Сүт саалдазын көвүдедир дээш

Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дугайында СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунуң доктаалы бистерни, малчыннарны күш-ажылчы чаа бедик көдүрлүүшкүнче хей-аът киирген. Пленумнуң доктаалын танышканывыс соонда мал ажылындан бистиң ап турар продуктуларывыстың чавызын билгеш, херек кырында кандыг боттуг хемчеглерни алза экил дээрзин сүмелешкен бис.

Мал ажылының продуктулуг чорууну талазы-биле бистиң колхоз чүгле чурттуң мурнакчы колхозтарындан ыракта хожудап турар эвес, харын областың дээре колхозтарындан безин ырак кудуу деңнелде турары биске тодаргай болгаш билдингир. Ынчангаш инектен сүт саалдазын көвүдедир дээш бистиң ферманың эң баштай чорудуп эгелээн баштайгы базымы болза, инектерни бызааларындан чарып, хайдактап саар ажылды эгелээни болур. Ол чугула хемчегни чүгле бистиң колхозка эвес, харын районнуң өске-даа колхозтарынга бо чылга чедир эгелевейн турган. Эрткен чылын чамдык таварылгаларда ол ажылды ындаваа шенеп көөрүн оралдашса-даа, кандыг-даа ажыктыг түңнелди бербээн, ынчанганда ону кандыг эгелээшкин деп санаар боор.

Мен ферма эргелекчизи болгаш агитатор кижи болганымда бо хемчегни бистиң фермага эгелээрин малчыннарга саналдаан мен. Беседага бо хемчегни чорудуп болурунга бүзүредир факт бар болзун дээш «Шын» солундан Бии-Хем районда «Кызыл тараачын» колхозтуң сураглыг саанчызы Бичии-урүгнүң ажылының дуржулгазын саанчыларга номчуп таныштырган мен. Ол колхозта чорудуп турар хемчеглерни биске малдың чем суурун дыка көвүдедип тургаш чедип болур арга бар-дыр дээрзин бүзүредирин оралдашкан мен. Чамдык кижилер бо хемчегни боттандырарынга ажыы-биле удурланып, «шагдан тура бызаазын эдирип саап өөреткен инектерниң сүдү соглуп каар, бызааларның думчуу кадып өлгүлеп каар» дижип, бар-шаа-биле удурланып турганнар. Харын чамдыктар «инектер амдыызында чемгерип саап турар боорга, сүт берип турбайнаан, ынчалза-даа чайын оът-сиген элбеп үнүп келгенде сүт бербестей бээр»—даа дижип турганнар. Ындыг янзылыг буруу бодалдар турза-даа, малчыннарның хөй кезии инектерни бызааларындан чарып саар дугайында эш Бичии-урүгнүң дуржулгазын бистиң фермага ажыглаарын туруштуу-биле шиитпирлээннер.

Бо ажылды бир дугаарында ферманың дуржулгалыг саанчызы Салчак Серемаадай эгелээн. Ол ам 6 инектерни хайдактап саап турар. Инекти чаа байдалга чаңчыктырып саап эгелээрде ол, чемгерилгени эки таарыштырган. Саанчының чугаалап турары болза:

— Чаңчыкпаан улуг инектер эң баштай бир—ийи хонукта эдип бербейн турган. Ол дээрезинде ындыг инектерни хөй удаа саарга болгаш эки чемгерерге чаңчыгып өөрени бээр чүве болду. Улуг инектерге көөрде хунажын инектерни саары элээн белен болгаш хөй чем бербеске безин эдип бээр.

Инектерни көк сула, бастырган сула, силос-биле чемгерип турган. Инектерни бызаалары чокка саап турувуста биске база бир берге байдал таваржып турган. Чүл дизе, силос, турнепс—бо чемнерни инектер баштай чип билбес турган. Оон соонда ол чемнерни инек төрүүр чоокшулап келген үеде чоорту чемгерип өөредири ажыктыг болган.

Ам бисте 9 инектерни бызааларындан чарып саарынга чаңчыктырган. Ол инектер бызааларын эдирип саап турар инектерден ыракта хөй сүттү берип турар болгаш пелериңден чарган бызаалар пелерин ээп турар бызаалардан артык доругуп турар.

Хайдактап саап турар инек үргүлчү эки чемгерилгеге тургаш 6,5 килограмм хире сүттү берип турар. Чижээ, «Дөңгүр шокар» деп шолалыг инек баштайгы үеде хүнде 1 литр хире сүт берип турган, ол ам 6 литр сүттү, азы бызаа ээп турда саап турганындан 2 катап хөй сүттү берген. «Кызыл шилги» деп инек 6,7 литр сүттү берген. Колхоз баштаар черниң болгаш ферма ажылдакчылары бистерниң инектерниң чемгерилгезинче сула сагыш салып келгенивис-биле чамдык хүннерде инектер 3—4 литр сүт берип турар.

Бо чылын бызаалыг саап турган 24 инектерни бызааларындан чарып саар сорулганы салган бис. Ынчаарга моон соңгаар төрүүр дүңгүш инектерни бызааларын шуут эмзирбейн, бызаа чокка саарынга дораан-на чаңчыктырар бис. Ону боттандырарда инектиң төрүүр үезинде хайгааралды бедиткеш, инек төрүптери билек-ле бызаазын аңаа чылгатпайн дораан-на чажырар, бызааның шаразын арыг пөс-биле, бүгү мага бодун инек чылгааны ышкаш чодуп, дүрбүп аштаар болза эки. Ол чорук чүгле бызааны кургадыр чодарынга эвес, харын ооң хан-дамырын сайзырадып ажылдадырынга ажыктыг.

Бызаазындан чарган, бир дугаар төрээн дүңгүш инектер саалда үезинде кандыг-даа немелде чемгерилге чокка эки эдип турар. Саар инектерни чүгле саалда үезинде эвес, харын доктаамал, эки чемгерери чугула. Инектиң сүттүүн бедидери ону бызаа эмзирип саарында эвес, харын ону эки чемгереринде болгаш саалданы шын чорударында дээрзин практика көргүзүп турар. Саанчы инектерниң аажы-чаңын таныыш, саалданы аңаа таарыштыр, шын чорударга, саанчыга инек бызаазынга ышкаш эки чаннааш, сүдүн харам чокка эдип бээр апаар дээр дугайында М. Бичии-урүгнүң дуржулгазының шынныын бүзүреп билген бис.

Бистиң санап көргенивис ёзугаар алырга сүткүр инектер сезон дургузунда 1800 литр сүттү, азы эрткен чылдан 2—3 катап хөйнү бээр аргалыг болуп турар.

Саалданың чаа аргазы биске улуг дуржулга болуп турар. Хамык ужур чүдел дизе ол арганы ажыглаарының ажыктыг дузазын бистиң малчыннар шынап-ла бүзүреп билгенинде. Четчир санныг мал чемнерин белеткеп алыр болза бүгү саар инектерни шуптузун саалданың чаа аргазы-биле чорударын келир чылын боттандырар арга чер-ле бар.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалын таныжкаш инектерни бызааларындан чарып саарындан аңгыда бистиң чорудар деп шиитпирлеп алган бир хемчээвис болза, ферманың малчыннары боттарының инициативазы-биле 20 гектар шөлдүг черге көк суланы тарыыры, 5 га сиген шөлүнүң дажын аштап, суггарылгазын чорудары болур.

Ферманың малчыннарындан 4 кижи колхозта зоотехниктиг курста өөренип турар. Бижик билбес болгаш биче бижиктиг малчыннарга «Мыйыстыг бода мал» деп номдан зоотехниканың бөлүүн аргаларын тайылбырлаар ажылды чорудуп турар бис. Фермада агитлистек үнүп турар. Аңаа мурнакчы малчыннарның ажылының дээре көргүзүглерин чырыдып турар.

Х. ТОЙБУ-ХАА,
Бай-Тайга район, «Тиилелге» колхоз, сүт-бараан фермазының эргелекчизи.

«Тиилелге» колхозтуң дээре саанчызы Салчак Серемаадай.

Диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле

Чоокта чаа Балгазын суурнуң культура бажыңының клубунга кодээ интеллигенцияның болгаш колхозчу аныяктарның база МТС механизаторларының киржилгези-биле организастап тургускан бот-тывынгыр уран-чүүл бөлгүмүнүң концерти болган.

Композитор Туликовтуң «Бис тайбың дээш» деп ырын хөйден ырлааны-биле концерт эгелээн. Дараазында орус улустуң Урал дугайында кожамыын Яковлева болгаш Голдырева олар гармоньнуң үделгези-биле ырлап күүсеткеннер.

Бахновтуң болгаш Косюковскийниң кыска көргүзүглүг шиизин ортумак школаның башкылары Кутакова, Смирнова оларның ойнап көргүскени кончуг солун болган. Бөлүк танцычылар Воронова, Сухова, Кутакова олар молдав улустуң танцызын бедик мергежил-биле күүсеткеннер.

Ол ышкаш концерттиң программазы өске-даа көргүзүглер-биле кончуг байлак болган. Көргүзүглер бүрүзүн колхозчулар диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле уткуп, сонуургап турганнар.

В. КИЗОГЛО.

Механизаторларның дыштанылгазы

Ажыл шагы төнген. Чадаана МТС-тиң механизаторлары мастерскаядан шуужуп үнүп-ле турганнар. Бөлүк механизаторлар контора эжиинде хүндүлел болгаш көргүзүг самбыраларының баарынга кээп доктаагаш, ону көре бергеннер. Хүндүлел самбыразында дарган Х. Дыртык-оол, комбайнер И. Сакурин, тракторист М. Бичекпен, мотор септекчилериниң бригадазының бригадири Х. Очур-оол оларның чуруктары.

Оон механизаторлар аразында чугаалажы бергеннер:

—Очурнуң мотористери мурнавышаан турлар, аа?

—Дарган Дыртык-оол бо хүн база 200 чедирипкен ышкажыл.

—Кижи бүрүзү-ле улуг-норманы хүнде 200 хуу чедиргилеп турган болза, шагда-ла башкарлы бээр ийик бис.

Механизаторларның чамдыктары ниити чуртталга бажыңынче, чамдыктары кызыл булуңче чорупканнар.

Механизаторларның кызыл булуңу көрүштүг дериттинген. Ханаларда партия болгаш чазактың удуртукчуларының порттреттери, столдарда номнар, солуннар, шыдыраа, даалы, эдер-хааржак, доошулуур болгаш өске-даа чүүлдер аалчыларга бараан бооп турар. Очур-оол биле Чимит шыдыраазы өрээш, олурупканнар.

—Хайыражок-ла халдаар эвес мен бе, кичээн, эжим.

—Камгалал белен эвес деп бил.

Дыртык-оол мандалинни алгаш:

— Оюнуңарны үлеп берейн. Эки көш бүрүзүнде-ле шаңнал маршы ойнаар мен.

Кызыл булуң чүгле ойнап хөглээр чер эвес, база беседалар чорудар, ыткыр номчулгалар эрттирер чер бооп турар. Партия организациязының секретары эш Шириндивии аңаа келгеш, механизаторлар-биле янзы-бүрү темалыг беседаларны эртирип турар. Ында хана солун база бар. Ажылда чедиишкиннерни болгаш четпестерни ында бижээн.

Механизаторлар ортузунга политиктиг ажылды чорудуп турганы эки түңнелдерни берип турар. Чижээ, аныяк механизаторлар эштер Мөчекпен, Мишин, Доржу олар трактор бригадаларының бригадирлеринге чедир депшээннер. Олар боттарының удуртукчу ажылче киргениниң баштайгы чылында күженишкинниг ажылдаарынга долу шиитпирлиглер.

Механизаторлар партия организациязынга болгаш дирекция черинге мындыг айтырыгны тургузуп турарлар:

—Бистиң мында дыштанылгавыс эки-ле-дир. Хову турлагларынга барганывыста бистиң культурлуг хандырылгавыс база мынчаар организастатынар боор, аа?

Ам часкы шөл ажылдары келген. Материалдыг байлакшылды херек кырында бүдүрүп турар механизаторларның ажылдаарынга, дыштанырынга таарымчалыг байдалды тургузуп бээри — партия организациязының болгаш дирекция чериниң хүлээлгези.

Д. СЮРЮН-ООЛ,
(«Шынның» корреспондентизи.
Чадаана МТС.

Школалар ажылында четпестерни чайладыр

(Чагаалар допчулалдары)

Чаа өөредилге чылынга школаларны үлегерлиг белеткээриниң болгаш бар четпестерни узуткаарының талазы-биле чагааларны кодээ бижикчилер редакцияга бижип турар.

Барыын-Хемчик районнуң Аксы-Барлык чеди чыл школазының башкызы эш **К. Боранайның** бижээни — школаның септелгези эрткен чылын багай чорутунганындан өөредилге-кижизидилгелиг ажылды экижидеринге биче эвес шаптыктаашкыннарны таварыштырган. Школа соок, өөреникчилер кичээл шагын үзүп турган. Чаа өөредилге чылынга белеткетинген школаның одаар ыяжын частан бээр оттулуп келген. Эрткен чылын тудуп эгелээн 10 өрээл школа тудуу ам-даа доозулбаан, олче кым-даа сагыш салбайн турар. Башкылар бажыңының септелгелери хайгааралче салдынмайн турар—дээн.

Ак-Төвүрак чеди чыл школазының вожатыйы эш **С. Балды** мынча деп бижээн:

— Бистиң школаның ажылында четпестер районнуң удуртур организацияларынга билдингир, харын-даа солуннарга безин шыны-биле шүгүмчүлеп бижип турган. Ындыг болза-даа школаның ажылың хынавайн турар болгаш ол чорук школаның чаа өөредилге чылының белеткелинге шаптыктаашкынныг болуп турар.

Улуг-Хем районнуң Хайраканда чеди чыл школазының интернадының септелгези эрткен чылын багай кылдынган. Соңгу рамалары чаңгыс каът, эжиктери шаараш, соок. Ында чурттап турар уругларның идик-хевиниң хандырылгазынче болгаш кижизидилгезинче четпес кичээнгей салдынган. Ол четпестерни болдурбас болгаш септелгеге амдыгааштан белеткениринин хемчеглери алдынмаан. Ол талазы-биле интернат эргелекчизи М. Багалдай багай ажылдап турар—деп эш **В. Тогаакпан** бижээн.

Каа-Хем районнуң Шынаа кодээ Советинде чеди чыл школазының ажылын хынап, районодан эш Юрьев чедип келген. Школаның ажылында четпестерни илередирин, ында ажылдакчыларның өртектиг саналдарын дыңнангыр көөрүн ол үнелевейн барган. Эш Юрьев ында хөй-ниити организациялары-биле кандыг-даа сүмележиишкиннер кылбаан.

Школаның бүдүрүлге хуралынга олурушкаш, ол мынча дээн: — Силерниң чугаалаан четпестериңер директор Мальцевке-даа, инспектор менээ-даа хамаарышпас чүве-дир—дээн. Ол канчап-даа шын эвес, харын чөптүг, шын шүгүмчүлелдерге үндезилеп алгаш, ажылдың четпестерин эдер ужурлуг турган. Ынчангаш ындыг эреңгей инспекторлаашкын кандыг-даа дузаны чедирип шыдавас—деп эш **С. Седип** бижээн.

Өөредилге чорувайн турар

Таңды районнуң Ленин аттыг кодээ ажыл-агый артелиниң колхозчуларының сонуургалы-биле агротехниктиг болгаш зоотехниктиг курстарны эрткен чылын организастап тургускан. Өөредилге эгелээн соонда курстарның кайзынга-даа чүгле үш-үш кичээлдер эрткен.

Курстарның ажылын экижидер дугайында башкылар Болянский, Рябова болгаш колхоз баштаар чери хемчег албайн турар.

Ш. БАЙЫР-ООЛ.
О. СЕДЕН-ООЛ.

Чоннуң культурлуг негелдезин хандырар

Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозта кодээ клубтуң ажылы болгаш ында кино көргүзүү онза багай байдалда. Клубтуң тудуу доозулгуже чедир клуб кылдыр ажыглаары-биле бир чуртталга бажыңын колхоз баштаар чери үндүрген. Сөөлгү үеде ол клуб культураның ёзулуг одаа болуп шыдавайн турар. Клубтуң шалазын кажан-даа чуп көрбээн, чуур хамаанчок шаланы бензин, масло-биле карартыр былчап каан. Безин чадаарда чугайлатынмаан. Хир, ыш туда берген. Ында чүгле 2 узун сандай бар. Кино болур дээнде мурнаан кижилер-ле аңаа олуруп алыр. Көрүкчүлер кинону бут кырынга тура көөр ийикпе, азы хирлиг шала кырынга олура көрүп турарлар. Аңаа чүгле 20 шаа хире кижи арай боорда сыңчыр. Бо дугайында клуб эргелекчизи эш Кертик-оол кандыг-даа хемчег албайн тайбыңзырап олуруп турар.

Кино көргүзүүн экижидер дугайында киномеханик эш Чимит-Дамбаа болгаш оон дузалакчызы эш Шырап кандыг-даа хемчег албайн, көрүкчүлерниң культурлуг негелдезин хандырбайн турарлар. Кинону доктаамал шагында үндүрбейн турары чаңчыл болган. Бо чылын март 13-те (улуг-хүнде) хүндүскүнүң 4 шакта үнериин чарлап каан турган кино хүндүс 2 шакта электен үнген. Ол кинону эш Шырап эзирик үндүрүп турганындан киноаппаратының 2 лампочкалары өртенген. Ол ышкаш моторун баш удур хынап көрбээниңден мотор болган чок-ла үрелип, көрүкчүлер маваар ужурга таварышканнар. Мындыг янзылыг чижектерни хөйү-биле көргүзүп болур.

Клуб ажылын болгаш кино көргүзүүн экижидерин суурнуң чурттакчылары улуу-биле негеп тур бис.

К. ДЫРТЫЙ-ООЛ.

◆

„Шынның“ материалдарының изи-биле

Сургакчылаашкын хүннерин арагалаашкынга ажыглаан

Сүт-Хөл МТС-тиң партия эге организациязының секретары эш Иомужап улус судтарынга соңгулдалар үезинде Дөң-Хонаш соңгулда пунктузунга соңгулда эртирери-биле район төлээзинге томуйлаткаш, соңгулда-даа эртирбейн 2—3 хонук иштинде арагалап, партийжи даалганы күүсетпээн дугайында шүгүмчүлелдиг корреспонденция бо чылдың январь 8-те үнген № 5 (3199) «Шынга» парлатынган.

СЭКП Сүт-Хөл райкомунуң редакцияга дыңнатканы болза, эш Иомужаптың партийжи эвес мөзү-шынарын партия райкомунуң бюрозунга көргеш, ажылындан үндүрген болгаш партияның сөөлгү доңгудулгазын хүлээткен.

◆

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Сүт-Хөл МТС-тиң Сталин аттыг колхозтуң зоотехниги эш Салчак Мандыктың үргүлчү арагалаар, ажылынга харыысалга чок чоруун кодээ бижикчи «Шын» солун редакциязынга бижээн.

Бижикчиниң чагаазының изи-биле хыналда чорударга айыткан фактылар шын болган, эш Мандыктың үргүлчү арагалап, күш-ажылдың сагылга-чурумун үреп, ажылынга харыысалга чок чоруун райкүүскомнуң хуралынга чугаалажып көрген болгаш администрация талазы-биле хемчег хүлээткен деп, МТС директору эш Соловьев редакцияга дыңнаткан.

СОВЕТ ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯ УЛУСКА БАРААН БОЛУП ТУРАР

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының бүдүүзүнде-ле В. И. Ленин мурнунда турганынга бодаарга улам хөй санныг инженерлер, агрономнар, техниктер, янзы эртем-билиглиг тускай эртемниглер биске херек деп айыткан.

Коммунистиг партия мурнакчы ажылчыннарны болгаш тараачыннарны удуртукчу күрүне болгаш ажыл-агый ажылынче депшидериниң база өөредилге черлеринге тускай эртемниглер белеткээриниң аргазы-биле чаа, социалистиг интеллигенцияны хевирлеп тургузарынга бүгү эргежок чугула байдалдарны тургускан. Чаа, социалистиг интеллигенцияны тургузарынга бистиң чуртувуска социализм тургузуушкунунуң чылдарында боттандыртынган ёзулуг культура революциязы шиитпирлиг ужур-дузалыг болган, ооң түңнелинде ажылчы чон массаларның эң калбак кезектери билиглерже, культураже хаара туттунган. Тывылган чаа интеллигенцияның составынга революция сөөлүнде улуска каттышкан эрги интеллигенция база кирген.

Совет интеллигенцияның хевирлетинип тургустунарынга Совет күрүнениң ленинчи-сталинчи национал политиказы бодунуң тода илерелин тыпкан. Улуг орус улустуң дузаламчызы-биле бистиң чуртувустуң бүгү социалистиг нацияларының боттарының национал кадрларын тургускан, ажыл-агыйның болгаш культураның янзы-бүрү адырларынга тускай эртемниглерни өстүрген.

Бистиң чуртувуска интеллигенция чүгле дээди школа эрткен кижилерден эвес, харын-даа ажыл-херектиң практиктеринден, бүдүрүлгениң чаартыкчыларындан — үлетпүрнүң, транспорттуң, кодээ ажыл-агыйның ажылдакчыларындан база тургустунуп келген болгаш тургустунуп турар. Партияның салган сорулгазы —бүгү ажылчыннарны болгаш бүгү тараачыннарны культурлуг, билиглиг болдурары бисте чедиишкинниг шиитпирлетинип турар.

Социализм үезинде интеллигенция болза, ажылчын аңгы болгаш тараачыннар-биле кады ниитилелдиң деңэргелиг кежигүнү болур; чуртту удуртуп-баштаарынга идепкейлиг киржип турар. Ажылчыннарның, тараачыннарның, интеллигенцияның бистиң чуртувуста ышкаш ындыг найыралдыг кады ажылдажылгазын төөгү амга чедир кажан-даа билбээн.

А. М. Горькийниң мерген угааның чугаазы-биле алырга хөй нуруузунда-ла капитализмниң хөдели болбушаан буржуазияның шагда-ла элеп-үскерленген, хирлиг, күш-ажылчы чоннуң ханынга борашкан философ болгаш хүрээ-хиит маанайын ак хендир-биле бар чоктап бөле тыртып турар буржуаз интеллигенциядан совет интеллигенция үндезин ылгалдыг. Мөлчүкчү аңгыларга бараан болуп турар буржуаз интеллигенция материал-даа, сагыш-сеткил-даа талазы-биле олардан хамаарылгалыг. Империализм эртемниң болгаш техниканың, литератураның болгаш уран-чүүлдүң кижилерин бодунуң кара сагыштыг улуска удур сорулгаларынга, мөлчүлгени күштелдиреринге болгаш массаларны сагыш-сеткил талазы-биле төөрединге, чаа үптекчи дайыннар белеткээринге ажыглап турар.

Совет Эвилелинде интеллигенция улуска бараан болуп турар болгаш ооң эрге-ажыын, ажылчы чоннарның — боттарының салым-хуузунуң долу эргелиг ээлериниң, чаа амыдыралдың маадырларының болгаш тургузукчуларының эрге-ажыын илередип турар. Совет интеллигенция бодунуң күжүн болгаш билиглерин улустуң материалдыг сагыш-сеткил байлакшылын көвүдедири, социалистиг күрүнениң күчү-шыдалын улам ыңай быжыглаары, оон улустар аразынга саъдарын болгаш ат-алдарын өстүрери дээш демиселге берип турар.

Кижи төрелгетенниң эң эки төлээлекчилериниң кижилерниң бүгү угааны, оон бүгү генийн чамдык кижилерниң байырынга болгаш өскелерни хилинчектениринге эвес, а бүгү ниитилелге, улуска бараан болур үениң дугайында күзели төөгүде бир-ле дугаар бисте херек кырында боттанган. Бистиң ниитилеливисте эртемниң, техниканың, литератураның, уран-чүүлдүң хөгжүлдези болза, кандыг-бир эртемденниң, чогаалчының, чурукчунуң хууда, тускай херээ эвес, бүгү улустуң сонуургалдыг болуп турары хөй-ниитиниң херээ болур. Социалистиг тургузуг билиглерниң бүгү адырларынга чогаадыкчы ажыл кылырының, бодунуң талантызын болгаш арга-мергежилин чечектелдирериниң кызыгаар чок аргаларын бистиң интеллигенциявыска хандырып берип турар.

Совет интеллигенция бодунуң бүгү улуг болгаш хүндүлүг ажылынга совет тургузугнуң амыдыралчы үндезини болур Коммунистиг партияның политиказын удуртулга болдуруп турар.

* * *

СЭКП-ниң XIX съездизиниң шиитпирлеринге, Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың сөөлгү доктаалдарынга сорук кирген бистиң улузувус бешки беш чыл планының даалгаларын чедиишкинниг күүседип турар. Ол планны күүседири социализм тургузуушкунунуң доозарының болгаш коммунизмче чоорту шилчииринин оруунга бурунгаар улуг базым болур.

Партияның айытканы коммунистиг ниитилелди тургузарының программазының үндезини болза, коммунизмниң күчүлүг бүгү талалыг хөгжээн материалдыг бүдүрүлге суурун тургузары болур. Ол чорук коммунистиг ниитилелдиң бүгү оранының граниттиг фундаментизи болур аар индустрияны дүргедеткен темпилер-биле чүгүң-даа мурнунда соксаал чок хөгжүдерин, чуртту калбаа-биле электрижидерин, улус ажыл-агыйының бүгү адырларынга чаа техниканы шиңгээдирин, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн чайгылыш чок өстүрерин негеп турар.

Социалистиг Төрээн чуртунга кызыгаар чок ынакшылдың күзел-соруу-биле долдунган бистиң интеллигенциявыс коммунизмниң материалдыг бүдүрүлге суурун тургузарынга талантыг салыышкынны киирип турар. Ол бүгү улус-биле кады бүгү совет экономиканың үндезиннериниң үндезини болур аар индустрияның улам ыңай көдүрлүүшкүнү, улустуң чаагай чоруун бедидери, Совет күрүнениң камгаланыр аргазын быжыглаары дээш демисежип турар.

Совет интеллигенция бешки беш чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң чайгылыш чок өзүлдези дээш, продукцияның шынарын бедидер болгаш бот-үнезин чиигедир дээш бүгү улустуң демиселинге идепкейлиг киржип турар. Социалистиг бүдүрүлге черлериниң хөй-хөй инженер-техниктиг ажылдакчылары бүгү-ле чаа, мурнакчы чүүлдүң могаг-шылаг чок пропагандистери болгаш нептередикчилери болуп, эртемниң, техниканың чедип алыышкыннарын амыдыралга чедиишкинниг шиңгээдип болгаш бүдүрүлгениң чаартыкчыларының үнелиг дуржулгазын ниитилештирип база нептередип турар.

Бистиң чуртувуста социалистиг бүдүрүлгениң дээди техникага үндезилетинген чайгылыш чок өзүлдези болгаш болбаазырангайжыдылгазы боттанып турар. Совет интеллигенцияның күженишкини технологияны болбаазырангайжыдарынче болгаш бүдүрүлгени организастаарынче, хөй күш үнер ажылдарны механизастаар, күш-ажылды чиигедир болгаш оон бүдүрүкчүлүүн чайгылыш чок көдүрерин хандырар арганы берип турар чаа техника-биле улус ажыл-агыйын чепсеглээринче угланган. 1954 чылда совет машина тудуу үлетпүрге, тудуушкунга, кодээ ажыл-агыйга болгаш транспортка дерилгениң чаа хевирлерин болгаш маркаларын тургускан.

Чайгылыш чок техниктиг депшилге дээш демиселге бистиң интеллигенциявыс бүдүрүлгени комплексилиг механизастаарының болгаш автоматчыдарының, улус ажыл-агыйын электрижидериниң, бүдүрүлгеге химияны ажыглаарының айтырыгларын улам долу шиитпирлеп турар. Совет интеллигенцияның чогаадыкчы бодалы Волгада, Днепрде, Ангарада, Обьта болгаш өске-даа хемнерде гидроэлектростанцияларны чедиишкинниг тударынга арганы берип турар.

Коммунизмниң материал-техниктиг суурун тургузарынга чурттуң бойдус байлактарын улустуң эрге-ажыынга ажыглаарынга калбак аргаларны ажыдып турар бистиң эртемивис канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг. Совет эртем СЭКП-ниң XIX съездизиниң салган сорулгаларын күүседириниң—делегей эртеминге бирги черни ээлээриниң демдээниң адаа-биле хөгжүп турар. Сөөлгү үеде бистиң эртемденнеривис улус ажыл-агыйжы ужур-дузалыг хөй чугула эртем айтырыгларын шиитпирлээн, атомнуг энергияны ажыглаарының методтарын өөренип алган. Энергияның ол чаа хевирин тайбың сорулгаларга ажыглаарының сорулгазы ССРЭ-де практика кырында шиитпирлетинген. Совет эртемденнерниң болгаш инженерлерниң дерээни ажыктыг күчүзү 5 муң киловатт бирги үлетпүр электростанциязы 1954 чылдың чайынында ажыглалга кирген болгаш чоок кавызында турар районнарның үлетпүрүнге база кодээ ажыл-агыйынга токту берген. Совет эртемденнер болгаш инженерлер 50—100 муң киловатт күчүлүг атомнуг энергия-биле ажылдаар үлетпүр электростанцияларын тургузар ажылды чорудуп турар.

Аар индустрияның хөгжүлдезинде чедиишкиннерге даянып алгаш, Коммунистиг партия болгаш Совет чазак улустуң хереглел чүүлдерин бүдүрерин көдүрериниң калбак программазын ажылдап кылган. Ол программаны боттандырарынга кол чүве болза, социалистиг чер болгаш мал ажылдарын бүгү хемчеглер-биле хөгжүдери болур. СЭКП ТК-ның сентябрь (1953 ч.) февраль-март болгаш июнь (1954 ч.) январь (1955 ч.) Пленумнарының шиитпирлеринде кодээ ажыл-агыйның дүрген өзүлдезин хандырып турар эргежок чугула болгаш соңгаарлатынмас хемчеглер айытынган.

Совет интеллигенция бүгү улус-биле кады бүгү кодээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн бедидер, черни болгаш машиналарны эң долу, үре-түңнелдиг ажыглаар, чаагай хөрзүннүг кур болгаш куруккан черлерниң улуг шөлдерин шиңгээдип алыр, тараа бүдүрүлгезин көвүдедир, малдың баш санын, оон продуктулуун өстүрер дээш демиселге идепкейлиг киржип турар. Кодээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң канчаар-даа аажок улуг армиязы — мичуринчи эртем-биле чепсегленген агрономнар, зоотехниктер, механизаторлар кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң бүгү адырларын үндезини-биле көдүрерин хандырарынга күжүн харамнанмайн турар. Хөй-хөй санныг агрономнар, зоотехниктер, инженерлер кур болгаш куруккан черлер шиңгээдип алырының районнарынче эки тура-биле чоруп, ында колхозтарда, МТС-терде болгаш совхозтарда ажылдай берген. Колхозтар даргаларынче депшитирген кодээ ажыл-агыйның хөй муң тускай эртемниглери болза, колхозчу массаларның дайынчы организакчылары болур. Бүгү-эвилелдиң кодээ ажыл-агый делгелгезиниң киржикчилериниң аразында кодээ интеллигенцияның боттарының чугула болгаш хүндүлүг ажылынга улуг чедиишкиннерни чедип алган эвээш эвес төлээлекчилери бар.

Бистиң чуртувустуң бүгү амыдыралынга улуг роль социалистиг интеллигенцияның хөй санныг отряды болуп турар совет күрүне аппаратының кадрларынга хамааржыр. Совет күрүне аппарады болза, чурттуң ажыл-агый болгаш культура амыдыралынга удуртулганың чугула чепсээ, коммунистиг ниитилелди тургузарының чепсээ болур. Партия бистиң партийжи, совет ажыл-агый, профэвилел кадрларывыс ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунга боттарының организакчы ролюн бүгү хемчеглер-биле күштелдирерин, ажылдың бүгү адырларынга күрүне сагылга-чурумун бедидерин,

(Төнчүзү 4-кү арында).

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

ТАЙБЫНГА ЫНАКШЫЛДЫГ ЧУРТТАР УЛУСТАРНЫҢ ТАЙБЫҢЫНЫҢ БОЛГАШ АЙЫЫЛ ЧОК ЧОРУУНУҢ КАМГАЛАЛЫНДА

Париж дугуржулгаларының киржикчизи чурттарның хөй кезииниң парламентилери ол дугуржулгаларны күштүг болдуруп бадылаан чорук улустар аразының байдалдарынга улуг өскерлиишкиннерни болдуруп турар. Милитаристчи дугуржулгаларны хүлээп алыры оларны боттандырганы ол эвес болуру чугаажок. Ынчалза-даа оларның баш бурунгаар көргениниң ёзугаар Барыын Германияны чепсеглээри чаа дайынның кыжанылын күштелдирер фактыны чедир үнелевейн барып болбас.

Бо байдалдарда социализм болгаш демократия лагериниң чурттарының чорудуп турары тайбынны камгалаарының политиказы онза ужур-дузалыг. Бир эвес агрессорлар боттарының кем-буруулуг шериг планнарын боттандырарын диттиг бээр болза, оларга өлүмнүг ойтур шавыышкынны бээринге бүгү эргежок чугула чүүлдерлиг болбушаан, ССРЭ-ниң, улус демократтыг чурттарның улустары боттарының айыыл чок чоруунуң дугайында сагыш салыышкынын күштелдирип, боттарының күрүнелериниң күжүн болгаш күчүзүн көвүдедип турар. Ындыг сагыш салыышкынның тода илерээшкини болза, Европага тайбынны болгаш айыыл чок чорукту хандырар талазы-биле европа чурттарының эрткен чылын болган Москва чөвүлел хуралынга киришкен күрүнелерниң чоокта чаа чорудкан консультациялары болур.

ССРЭ, Польша, Чехословакия, ГДР, Венгрия, Румыния, Болгария, Албания, болгаш хайгааракчы болуп Кыдат Улус Республиканың төлээлекчизи киришкен Москва чөвүлел хуралы, бир эвес париж дугуржулгалары күштүг болдуртуна бээр болза, өске бүгү хемчеглер-биле бир демей тайбынга ынакшылдыг чурттарның камгаланыр аргалыын быжыглаарынче угланган чепсектиг күштерни болгаш оларның командылалын организастаар талазы-биле хемчеглерни кады боттандырар деп шиитпирни хүлээп алганы билдингир. Ол шиитпирни күүсетпишаан, Москва чөвүлел хуралының киржикчилери найырал, кады ажылдажылга болгаш бот-боттарынга дузалажылга дугайында, а ол ышкаш каттышкан командылалды организастаар дугайында кереэ чарарынга хамаарыштыр консультациялар чорудкан.

Ол хемчеглер тайбынга ынакшылдыг улустарның долу деткимчезин ап турар. Апрельдиң эгезинде недельде болган Венгрияның болгаш Албанияның хоойлу үндүрер органнары декларациялар хүлээп алган, ында албан болгаш венгр улустар боттарының айыыл чок чоруун хандырарынче угланган хемчеглерни айытпышаан, бүгү делегейге тайбынны камгалаарынга долу шиитпирлиг деп демдеглетинген. Социалистиг лагерьниң өске чурттарының улустары база-ла ындыг шиитпирлиг күзел-соруктуг.

Тайбын, айыыл чок чорук болгаш депшилге дээш демисешпишаан, Москва чөвүлел хуралының киржикчилери-чурттарның улустары бирги чергениң кичээнгейин бүгү экономиканың үндезиннериниң үндезини, камгаланыр арганың болгаш массаларның чаагай чоруун чайгылыш чок көдүрериниң үнер дөзү болур аар үлетпүрнүң хөгжүлдезинге салып турар.

Төп болгаш Мурнуу-Чөөн Европаның чурттарында улус демократтыг тургузугнуң 10 чыл иштинде туруп келгениниң дургузунда оларның үлетпүрү дайын мурнундаагызынга бодаарга үш ажыг катап хөй продукцияны үндүрген. Польша Улус Республика үлетпүр продукциязын Италиядан хөйнү бүдүрүп турар, бүдүрүлгениң чурттакчы чонга чижеглеп алган хемчээлиниң талазы-биле Францияны четкен. Польшада машина тудуу дайын мурнундагы үеге деңнээрге 8 катап өскен. Хөмүр даш тывыжы эрткен чылын 92 миллион тонна четкен азы Францияның, Италияның болгаш Бельгияның катап алган тывыжын ашкан. Чехословак республика чурттакчы чонунуң санынга чижеглеп алырга, кан бүдүрериниң хемчээлиниң болгаш өске-даа хөй чугула кылыглар талазы-биле Франция, Барыын Германия дээн ышкаш чурттарны четкеш эрткен. Совет Армияга хостатырганының он чылын чоокта чаа бүгү демократтыг чурттарга калбаа-биле демдеглээн Венгрияда аар үлетпүр 1949 чылга бодаарга эрткен чылын колдуунда үш катап хөй продукцияны бүдүрүп үндүрген.

Индустриалдыг хөгжүлдеге чедиишкиннер Европаның улус-демократтыг чурттарының экономиктиг күчүзүн болгаш камгаланыр аргалыын быжыглаар арганы берип, а ол ышкаш чоннуң амыдыралчы деңнелиниң дыка көдүрлүүшкүнүн хандырып турар.

Ол чурттарның улустары тайбың болгаш өске бүгү улустар-биле найыралдыг чурттаарын күзеп турар. Олар тайбың дээш чайгылыш чок болгаш шиитпирлиг демисежип турар. Ооң-биле кады шериг авантюраларынга ынакшылдыгларның кыжанылындан олар кортпастар.

ЯПОНИЯНЫҢ ХАМААРЫШПАС ЧОРУУНГА УДУР АКШ-ТЫҢ ЧАА МАНЕВРЛЕРИ

Чоокта чаа америк күрүне департаментизи япон даштыкы херектер Министри Сигэмицунуң чугаалажыышкыннар кылыры-биле АКШ-че баарының дугайында Японияның дилээн дошкун хевир-биле ойталаан. Ол чорук япон хөй-ниитиниң улуг чиктигзиниин көрүүшкүнүн болдурган. Күрүне департаментизиниң ол эрбенниг чоруун Японияның ат-алдарын болгаш национал чоргааралын дорамчылаар, а ол ышкаш Хатояманың чазааның туружун үзер дээн оралдажыышкын кылдыр Токиога үндезин чок эвес көрген. Юнайтед Пресс агентилелиниң Вашингтон корреспондентизи ол эрбенниг чорук дугайын айытпышаан бижээни болза: «бо эрбенниг чорук япон-америк харылзааларны дыка нарыыдаткан деп дипломаттыг эксперттер медеглеп турар».

Японияга хамаарыштыр АКШ-тың ындыг каржы болгаш дорамчылакчы хөделиишкиннери чүге болу бергенил? Ооң чылдагааны болза, дидим эвес хевирлиг болза-даажок Япония бодунуң национал эрге-ажыктарын камгалап турарында болур.

Үр үениң дургузунда америк чагырыышкынның түңнелинде Япония экономика болгаш саң талазы-биле кадыг-берге байдалга таварышкан. Чурттуң бюджединиң эң хөй кезиин «камгалалга», Японияда турар америк чепсектиг күштерни хандырарынга чарыгдалдар чулуп чип турар. Япон тускай медээлер ёзугаар алырга, ол сорулгаларга 1954 чылда 132,7 миллиард иен (япон акша—**Ред.**) чарыгдатынган. Ындыг хөй бүдүрүлгечи эвес чарыгдалдар япон экономиканың аар-берге байдалын улам баксырадып турар болгаш Японияның чазаа ол чарыгдалдарны эвээжедирин чедип алыр күзелди илереди бергени черле билдингир. Ынчалза-даа бо чорук АКШ-тың талазындан шиитпирлиг буруу шаап көрүүшкүннү болдурган.

Кыдат Улус Республика болгаш Совет Эвилели-биле экономиктиг, политиктиг харылзааларны тургузарынга дөгүмнүг хемчеглер чорудуп турары дээш АКШ-тың күрүне департаментизи япон чазакка кыжанып эгелээн. Ол чаңчыл болган харылзааларны катап тургузар чорук америк рыноктан аңгыда өске бүгү рыноктардан колдуунда үзе кестинген япон экономикага эң чугула ужур-дузалыг болур деп хөөремчи чокка чугаалап болур. Даштыкы-биле садыглажыышкын колдуунда чок болуп турарының түңнелинде чуртта үлетпүрнүң чамдык адырлары ажылдавайн турар болгаш чон ядарал хоозураашкынга таварышкан.

Япон чоннуң бүгү кезектери: капиталистер-даа, садыгжылар-даа, ажылчыннар-даа, тараачыннар-даа Кыдат Улус Республика болгаш Совет Эвилели-биле үре-түңнелдиг харылзааларны катап тургузарын шудургу негеп турар. Ынчалзажок япон чазактың ол негелделерни деткиир дээн бичии-ле оралдажыышкыннары Японияны Америкадан хамаарылгага бүрүн артырарын кызыдып турар АКШ-тың чагырыкчы бөлүктериниң кыжанылын болгаш удурланыышкынын болдуруп турар. Американнар ол сорулга-биле Японияның иштики херектеринге базыышкын кылырының болгаш холгаарлап киржириниң каржы методун ажыглаарындан ыятпайн турарлар.

Ындыг базыышкынның болгаш холгаарлаашкынның илерээшкини болза, даштыкы парлалганың элээн каш органнарының херечилеп турары-биле алырга, америк-япон харылзааларда амгы эрбенниг чорук болур.

А. ШАТИЛОВ.

Италияда ажыл соксадыышкынныг шимчээшкин

РИМ. Италияның ажылчы чоннары боттарының политиктиг эргелерин болгаш профэвилел хосталгаларын камгалаарынга шиитпирлиг демиселди чорудуп турар. Генуяда порттуң септелге мастерскаяларының ажылчыннары ажылчы чоннарның эрге-ажыктарын бүдүрүлге ээлериниң кызыгдаар чоруунче угландыр ажылчын күштерин чыырының чаа системазынга удурланып 78 хонукта ажыл соксадыышкыны кылып турарлар. Портта ажыл долузу-биле соксаан.

Иштики комиссияның кежигүннери үш ажылчыннарны ажылдан дүрүм ёзугаар эвес үндүргенинге удурланыышкынның демдээ кылдыр Миланның «Раделли» деп машина тудуушкун заводунуң ажылчыннары чартык ай ажыл соксадыышкыны кылып турарлар. Ажылдан үндүрген дугайында дужаалды күш чок болдурбаан шаанда ажыл соксадыышкынын үргүлчүлээр деп ажылчыннар шиитпирлээннер.

Апрель 8-те Пьомбино хоорайда «Ильва» деп металлургия заводунуң ажылчыннары 24 шактыг ажыл соксадыышкынын чорудкан. (СЭТА).

КУР-нуң чазааның тараачыннарга дузаламчызы

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң дыңнадып турары болза:

Ам үеде Чамдо болгаш Сикан можунуң Сикан-Тибет чазаглыг оруунуң унун дургаар турар барыын кезиинде өске-даа районнарда тараачыннар ортузунда 100 муң көдээ ажыл-агый чепсек-херекселдериниң халас үлеп бериишкинин чорудуп турар. Бо чылын Чамдо болгаш Тибет районунда тараачыннарга болгаш хойжуларга 700 муң юань ниити түңнүг хөөзү чок чээлини тыпсып турар.

(СЭТА).

◆

Пхеньянда көдээ ажыл-агый машиналарының заводунуң тудуушкуну

ПХЕНЬЯН. Кореяның төп телеграф агентилелиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Пхеньянда чуртта эң улуг көдээ ажыл-агый машиналарының заводунуң тудуушкуну дооступ турар. Чамдык цехтерде амгы үениң дериглерин тургускан болгаш бүдүрүп үндүрүүшкүн эгелээн. Шуктулга цехиниң тудуушкуну доостур чыгап турар.

Заводтуң тудуушкуну доостуру-биле кады көдээ ажыл-агыйның машиналарының 25 хевирлерин кылып үндүрер.

(СЭТА).

◆

АНГЛИ ЧАЗАКТЫҢ СОСТАВЫНДА ЧАА ТОМУЙЛААШКЫННАР

ЛОНДОН. Рейтер агентилели англи чазактың составынга чаа томуйлаашкыннарының дугайын дамчыдып турар.

Даштыкы херектер министринге мурнунда камгалал министри турган Гарольд Макмиллан томуйлатырган. Камгалал министринге Селвин Ллойд, нацияларның кады ажылдажылгазының министринге — Лорд Хоум, хандырылга министринге — Реджинальд Модлинг, почта болгаш телеграф министринге—Чарльз Хилл, Шотландияның херектериниң талазы-биле күрүне министринге—Т. Д. Гэлбрайт олар томуйлатырганнар.

(СЭТА).

◆

Май бирниң чыскаалынга Парижте белеткел

ПАРИЖ. Сена департаментизиниң профэвилелдер каттыжыышкыны (күш-ажылдың бүгү-ниити конференциязы) Май бирниң чаңчыл болган чыскаалын Парижке эртирериниң белеткелин эгелээр кыйгырыгны ол департаментиниң бүгү ажылчы чоннарынга болгаш профэвилел организацияларынга кыйгырыг үндүрген.

Тайбың дээш база оларның негелделерин хандырзын дээш демиселге ажылчы чоннарның чаңгыс эвиниң лозунгуларының адаа-биле бо чыскаалды кады эртирер дугайында профэвилелдер каттыжыышкыны өске хамык профэвилелдер-биле чугаалажыышкыннар кылырынга белен деп кыйгырыгда чугаалап турар.

(СЭТА).

◆

Президент Эйзенхауэр париж дугуржулгаларынга ат салган

НЬЮ-ЙОРК. Апрель 1-де АКШ-тың Сенадының күштүг болдуруп бадылааны, париж дугуржулгаларынга президент Эйзенхауэр ат салган.

(СЭТА.

КУР-да америк-чанкайшичи шпион бөлүүн сойгалап илереткени

ШАНХАЙ. «Фуцзяньжибао» солуннуң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Фуцзянь можунуң онза Миньхоу районунуң ниитиниң айыыл чок чериниң органнары америк-чанкайшичи шпионнарның бөлүүн илереткен.

Сойгалап илеретинген кем-херектеннер Кыдат Улус Республикага политиктиг, экономика болгаш шериг информацияларын чыып ап турганнар. Ол медээлерни Гонконгда шпион организациязынче дамчыдып турган. Чурттуң экономиктиг тургузуушкунун үрээр сорулгазы-биле дээрбечилер өлүрүкчү чоруктарны чорудуп, хоп-меге янзы-бүрү чүүлдерни тарадып турганнар.

Миньхоу деп онза районнуң улус суду үш кол кем-херектеннер өлүрүп шииткен.

(СЭТА).

Америк экспедицияның Гарвала (Гималай) районче кирерин индий чазак чөпшээревээн

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң Делиден дамчыдып турарын ёзугаар алырга, Индия биле Тибеттиң аразында Гималайларда Гарвала районче америк экспедицияның баарын Индияның чазаа чөпшээревээн.

(СЭТА).

Чанкайшичилерниң куткуушкуннуг чорудулгалары

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дыңнадып турары болза, эрткен айда чанкайшичилерниң ужар-чүүлү болгаш корабльдери Фуцзяньның болгаш Чжэцзян можуларының эрик чоогу районнарынче каш удаа халдаашкыннарны кылган. Март 1-ден 31-ге чедир америк бүдүрүлгениң чанкайшичи самолёттары Фуцзянь болгаш Чжэцзян эрик кыдыы районнарының агаар делгемнеринче 451 катап халдааннар. Тос таварылгаларда самолёттар Пяньконь, Фуцинь, Путянь, Цзиньзянь, Юньсяо, Дунмань (Фуцзянь можу) болгаш Дунтоумань (Чжэцзянь можу) чоогунда сугларга балыкчыларны боолаан. Ынчангаш 19 кижи өлген болгаш 26 кижи балыгланган.

Каттышкан Штаттардан чанкайшичилерниң алган корабльдери ол-ла үеде Сяпу, Путянь, Вайань, Хайтэн болгаш Чанпу уездилерниң эрик чоогу сугларынче каш удаа халдап кирип, балык тудар судноларны боолап турган. Чанкайшичи шериглерниң холунда турар Дунтин ортулук чоогунга балык тудар ийи суднону болгаш 20 балыкчыларны олар тудуп алган.

(СЭТА).

Австри айтырыгга хамаарыштыр барыын чүк күрүнелерниң туружу

ЛОНДОН. Англияның, АКШ-тың болгаш Францияның дээди комиссарлары австри чазак төлээлериниң Москваже баар деп турары-биле холбаштыр австри канцлер Юлиус Раабка кады кылган декларациязын бергеннер. Ол декларацияның сорулгазы чүл дээрге австри чазак төлээлери Москваже баарының мурнуу чарыында оларга ыйыышкын таварыштырары болгаш совет-австри чугаалажыышкыннар чорудулгазында оларның тодаргай таарымчалыг түңнелдерни чедип алырынга шаптыктаары болуп, ынчангаш Рааб Москвага баргаш австри айтырыг талазы-биле Совет чазактың туружунга хамаарыштыр ооң «тайылбырлаашкыннарын» алыры-биле кызыгаарлатынзын деп турарлар. Австри чазактың Москваже баар дугайты совет чалалганы хүлээп алганы ажыктыг тайылбырның түңнели болур дээрзинге үш чазактар бүзүреп тур деп декларацияда чугаалап турар.

Австри күрүне кереэзиниң дугайында айтырыг бүгү дөрт күрүнелерге хамаарыжыр деп ол декларацияда демдеглээн. Ол хирезинде-ле декларацияның авторлары австри айтырыг талазы-биле дөрт күрүнелерниң чөвүлел хуралын чорудар дугайында совет саналды деткииринин орнун харын австри чазак төлээлери Москвадан ээп келгениниң соонда австри хереэниң айтырыгларын Венага дөрт күрүнелерниң элчиннериниң чөвүлел хуралынга чугаалажып көөрү-биле кызыгаарлатырын саналдап турарлар.

(СЭТА).

Барыын Германияда дайын белеткели

БЕРЛИН. Барыын чүк күрүнелериниң эжелел эрге-чагыргалары Барыын Германияның девискээринде дайын белеткелдерин боттандырып турар.

Рейнланд-Пральцта чепсегленишкиннерниң, оък-чемзектерниң улуг складтарын тургускулаан, аэродромнар, казармалар, стратегтиг оруктар болгаш ооң-даа өскелер тудуушкунун дүргедеткен темпилер-биле чорудуп турар. АДН агентилелиниң дыңнатканын ёзугаар алырга америк армияның командылал чериниң төлээлекчилери Гессен деп черниң чазаанга чоокта чаа чагаа чорудуп, шериг тудугларын, бирги ээлчегде аэродромнар тударынга 18733 гектар черни оларга бээрин негээннер.

Шериг белеткелдерин Соңгу Рейн—Вестралия черинин девискээринде база чорудуп турар. Ооң-биле холбаштыр Барыын Германияның «Нейе рейн-цейтунг» солуну Боннуң болгаш Кельнниң чону дүвүреп турар деп демдеглээн, чүге дээрге англи шериг-агаар күштериниң командылал чери Барыын Германияда частыр бүдүмелдерниң Тройсдорфта эң улуг заводунуң мырыңай чоогунда кывар чүүл складтарын тудуп турар.

Кельнде турар аэродромда реактивтиг самолеттарны кывар чүүл-биле хандырар дээш ол районда чер адаанның хоолай дамчыдылгазын тудуп турарының дугайын солуннар дыңнаткан.

Барыын чүк күрүнелериниң ол шериг белеткелдерин амгы үеде чаа армияны тургузарын удуртуп турар гитлержи вермахтының мурнундагы генералдары, ылаңгыя мурнундагы генерал Фельдмаршал Манштейн, мурнундагы генералдар Рейнгардт, Буссе, Эбербах болгаш ооң-даа өскелер изиг-биле деткип турар дээрзин АДН агентилели айтып турар.

(СЭТА).

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

СОВЕТ ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯ УЛУСКА БАРААН БОЛУП ТУРАР

(Тончузу).

кезээде бүгү-ле чүүлдерге күрүнениң эрге-ажыктарын удуртулга болдурарын өөредип турар.

Ам үеде, кажан бистиң чуртувуста улустуң хереглелиниң деңнелин чайгылыш чок көдүрериниң сорулгазы шиитпирлетинип турда, материалдыг бүдүрүлгениң иштинге күш-ажылдың үлүүн бедидери болгаш бүдүрүлгелиг эвес херекке күш-ажылчы курлавырларны кызырары эң чугула ужур-дузалыг. Ол сорулга-биле күрүне аппарадын кызырар болгаш ооң структуразын бөдүүнчүдер ажылды чорудуп турар. Удуртулга аппарадын камналгалыг кылыр, ооң бүгү адырларынга бедик организастыг, сагылга-чурумнуг болгаш оперативтиг чорукту хандырар, ажылда канцеляр-бюрократсыг стилге удур эптеш чок демиселди чорудар, даандырган херек дээш ажылдакчы бүрүзүнүң харыысалгазын бедидер, ажылчы чон массалар-биле аппараттың харылзаазын быжыглаар сорулга салдынган болгаш херек кырында шиитпирлетинип турар.

* * *

Совет интеллигенцияның кижизидикчи сорулгазы улуг болгаш бедик. В. И. Ленин 1920 чылда-ла мынча дээн: «чырыдыышкынның ажылдакчыларынга болгаш демиселге авангардтыг Коммунистиг партияга кол сорулга болза, эрги чаңчылдарны, эрги тургузугдан бисте артып калган эрги чаңчылды ажып эртер төлээде, ажылчы чон массаларның кижизидилгезинге болгаш билиг чедип алырынга дузалаары болур ужурлуг» (Чог. т. 31, арын 340).

Социализмден коммунизмче чоорту шилчилгениң үезинде ажылчы чоннарның Коммунистиг кижизидилгези, кижилерниң медерелинде капитализмниң артыышкыннарын узуткаары шиитпирлиг ужур-дузалыг. Партия ажылчы чоннарның Коммунистиг кижизидилгезинге, күш-ажылга, хөй-ниитиниң өнчүзүн эрги ёзу-биле көөр артыышкыннар-биле бюрократизм-биле, амыдырал-чурттаалгада болгаш моральда эргиниң артыышкыннары-биле, шажын-чүдүлгечи үзелдер-биле демиселге кадрларның, бүгү совет интеллигенцияның ролюн бүгү хемчеглер-биле бедидип турар.

Дайын соолуңдеги үеде СЭКП ТК-ның хүлээп алганы идеологтуг айтырыглар талазы-биле төөгүлүг доктаалдары, а ол ышкаш философия, биология, физиология, дыл эртеми, политэкономия айтырыгларының талазы-биле эртем дискуссиялары совет эртемниң болгаш культураның улам ыңай хөгжүлдезинге идигни берген, бистиң интеллигенциявыстың бүгү кужениишкиннерин Коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгаларын шиитпирлээринче мобилизастаан. СЭКП-ниң XIX съездизи массаларга хөй-ниитичи улуг-хууну бедик медереп билирин, ажылчы чоннарны совет патриотизмниң болгаш улустарның найыралының ёзузунга, күрүнениң эрге-ажыктарының дугайында сагыш салыышкынның ёзузунга кижизидерин, совет кижилерниң эң эки шынарларын—бистиң хереэвистиң тиилээринге бүзүрелдиин, кандыг-даа бергелерни ажып эртеринге белен болгаш билир чорукту экижидерин моон соңгаар-даа хөгжүдериниң эргежок чугулазын айыткан.

Ажылчы чоннарның Коммунистиг кижизидилгезинге бистиң литературавыс болгаш уран-чүүлүвүс канчаар-даа аажок улуг рольду ойнап турар. Коммунистиг партияның хүн-бүрү кичээнгейинге бүргеткен Совет литератураның болгаш уран-чүүлдүң ажылдакчылары бистиң улузувустуң амыдыралын болгаш Төрээн чурттуң күчүзүнүң улам ыңайгы өзүлдезин дээш, бүгү делегейде улустар аразынга тайбың болгаш найырал дээш демиселин тодаргай көргүзүп турар хөй-хөй бедик идейлиг чогаалдарны тургускан. Партия совет литераторларны коммунизмниң идеязын массаларга чедирерин, мурнакчы, депшилгелиг чүүлдерни көргүзерин, хожудангай чүүлдү сойгалап илередирин болгаш узуткаарын, улустуң эрге-ажыын, ооң маадырлыг эрес-дидим чоруун илередирин кыйгырып турар. Совет чогаалчыларның эрткен чылын болган ийиги Бүгү-эвилел съездизи совет литератураның улам ыңай чаагай хөгжүлдезиниң оруунга чаа сорулгаларны айыткан.

Совет улустуң мурнунда турар канчаар-даа аажок улуг сорулгаларны боттандырарынга улус өөредилгезиниң ажылдакчыларының күш-ажылы онза ужур-дузалыг. Совет башкы эртемниң үндезиннериниң ханы болгаш быжыг билиглери-биле өөреникчилерни чепсеглеп, өзүп орар салгакчыларны культурлуг, билиглиг, кадык-шыырак, амыдырал өөрүшкүлүг кылдыр кижизидип, коммунизмниң идепкейлиг тургузукчулары кылдыр белеткеп турар.

Бистиң интеллигенциявыс кандыг-даа ажыл кылып турарындан хамаарылга чокка улустуң байлак сеткил-сагыш амыдыралынга идепкейлиг киржип турар. Характерлиг чүүлү болза, улустан хоорук чоруу, чүгле бодунуң дужун харатынары болур буржуаз интеллигентиге бодаарга, совет интеллигент улус-биле чарылбас харылзаалыг, коллективизмниң сагыш-сеткили-биле шыптынган. Совет кижилерниң эш-хуунуң кады ажылдажылгазынга болгаш социалистиг ёзу-биле бот-боттарынга дузалажылгага үндезилетинген найыралдыг коллективинде бистиң интеллигенциявыс бодунуң чогаадыкчы күш-ажылы-биле адаржып турар.

Партия чер-черниң организацияларын совет интеллигенцияның идей-политиктиг кижизидилгезин чайгылыш чок экижидеринге, буржуаз идеологияның кандыг-даа янзылыг илерээшкиннери-биле ооң эптеш чок болур чоруунга, ажылда четпестерни шүгүмчүлээриң болгаш бот-шүгүмчүлелдиң хөгжүдеринге, бистиң бүгү кадрларывыстың кужениишкиннерин Коммунистиг тургузуушкунга чедиишкиннер дээш демиселче угландырарынга өөредип турар.

* * *

Чаа, совет интеллигенцияның Коммунистиг тургузуушкунунга идепкейлиг киржилгезиниң байлак дуржулгазы бүгү-делегейге канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг. Социализм тургузуушкуну дээш демиселге ажылчы чоннарны сорук киирип болгаш организастап турар улус демократиязының чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партиялары ол дуржулгага өөренип турарлар.

Совет интеллигенцияның амыдыралы болгаш ажылы, ооң улуска бердинген бараан болуушкуну болза, капиталистиг чурттарның депшилгелиг интеллигенциязынга сорук киирикчи үлегер болур, ону тайбың дээш, боттарының улустарының чырыткылыг келир үези дээш демиселге кыйгырып турар. Бүгү делегейниң депшилгелиг интеллигенциязы делегей культуразының болгаш цивилизацияның мандайы, хостуг болгаш сорук кирген чогаадыкчы ажылдың чурту болур бистиң улуг социалистиг Төрээн чуртувуска ынакшылдың болгаш кайгап көрүүшкүнүн илередип турар. Ол чорук бүгү совет улусту ышкаш бистиң интеллигенциявысты дүрүм ёзугаар патриоттуг чоргаарланыышкын-биле долдуруп, ону бурунгаар, билиглерниң бүгү адырларынга улам ыңайгы депшилге дээш, коммунизм тургузуушкунунга чаа тиилелгелер дээш демиселче сорук киирип турар.

А. ШИШКОВ.

Дыңнаар органны камнаңар

Дүлей чорук болгаш дыңнаар органның баксыраар чоруу кулак аарыының уржуундан тыптыр. Ынчангаш дыңнаар чорукту камгалаары-биле кулактарның аарыыр чоруун болдурбазы чугула.

Кулактың эң-не нептеренгей аарыы—ортаакы кулактың дегдириишкини болур. Ол думчуктуң болгаш өктүң ылчыргай карттарының дегдириишкини-биле үдетинер грипптиң, улаануттуң, скарлатинаның болгаш өске-даа аарыгларның соонда каданнаашкын кылдыр колдуунда тыптыр. Думчуктан болгаш өктен үнген микробтар кулактың ханы черлеринче киргеш, аңаа дегдириишкинни болдурар. Бир эвес шын эвес сиңмирер болза, микробтар кулакче кирип болур. Сиңмирерде думчуктуң үттерин бирде бирээзин дуглай туткаш ээлчег-биле сиңмирип болур. Дыңзыдыр сиңмирип черле болбас. Сырыңгылаашкын үезинде оожум сиңмирери чугула.

Кулактың дыка хөй аарыглары думчуктуң азы боостааның байдалы-биле харылзаалыг болур; ол органнарның аарыыр чоруу дыңнаарының органынга база халдап болур. Бир эвес кижи думчуу-биле дынып албас азы шуут дынып албас болза, хоочураан сырыңгыдан, полипадан, аденоидадан болгаш өске-даа аарыглардан аарып чоруур чадавас, ол эмчиге баар болгаш ооң айтыышкынын күүседир ужурлуг.

Чамдыкта кижилер билбезиниң хараазы-биле кулак аарыын тывылдырып турар. Олар кулактарын казар, суг азы саваң көвүү олче кире бээр кылдыр чуннуп турарлар. Ол чорук кулактың барабаннарын үрээр азы кулактың дыңнаар үдүн дегдириишкинге чедирип болур. Дыңнаар үттен үнүп турар куюрактарны боду чушкуп, аштап болбас. Ол боду кижиге билдинмейн уштунуп каар. Бир эвес кулак иштинге куюрак тыпты берзе эмчиге баар херек.

Бир эвес кулак иштинче кандыг-бир дириг амытаннар кире бээр болза, олар кончуг анчыг кылдыр аңаа шимчээр. Кулакты казып, ол дириг амытанны боду уштуп кааптарын оралдашкан херек чок. Ынчан чылыг үнүш азы вазелин үзүн чок болза водканы кулакче кудар херек. Ынчангаш ол дириг амытан өлүр ийикпе, азы даштынче үнүп келир. Бир эвес хоржак болза, эмчиге баар.

Гигиенаның дүрүмнерин сагыыры болгаш бодунуң кадыкшылынга кичээнгейни салыры кулак аарыгларындан болгаш дыңнаар органның баксырзарындан чайлап болур.

Тыва областың санитар-чырыдыышкын бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3 — 62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация килдизиниң —3—88. харыысалгалыг секретарьның 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа килдистериниң база бухгалтерияның—3—65.

ТС —01965.

Культура эргелелиниң типографиязы